

ERDÉLYI FIATALOK

A romániai új magyar nemzedék folyóirata.

Szerkeszti: LÁSZLÓ DEZSŐ

V. évf. 1934.

III. negyed.

Őszi szám.

FŐMUNKATÁRSÁK: Balázs Ferenc, Bíró Sándor, Debreczeni László, Demeter Béla, Dsida Jenő, Haáz Ferenc, dr. Jancsó Béla, dr. Jancsó Elemér, László Dezső, dr. László Ferenc, dr. Parádi Kálmán, Pálffy Károly, dr. Szilágyi Olivét, Tonk Emil, Váró György, Vita Zsigmond.

TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Haáz Ferenc.

KIADÓHIVATALI TITKÁR: Kórész Béla.

TARTALOM:

Dr. Jancsó Béla: A végzett ifjuság kérdéseinek tükrében	77
Dr. Ferenczi Sándor: Az erdélyi fiatal magyar tanárnemzedék és a „Capacitate“ vizsga	80
Baczó Gábor: A kolozsvári magyar ügyvédjelöltek néhány kérdése	83
Dr. Györke Árpád és ifj. Dr. Gspann Károly: A fiatal erdélyi magyar orvosi nemzedék elhelyezkedésének kérdése	84
Ifj. Parádi Ferenc: A kisebbségi gyógyszerészek mai és holnapi lehetőségei	86
Debreczeni László: Gyökérbajok az iskoláztatásban	87
Kárpáti Lajos: Az „Aranyosszéki tervek“ és AVE	90
Nagy János: A brassói „Ágisz“	92
<i>Uj magyarság:</i> Csaba Rezső: Szabó Dezső, Dr. Jancsó Béla: Szabó Dezső-Füzetek, Németh László: „Debreczeni Káté“-ja	94
<i>Főiskolás élet:</i> László András: A Sz. T. Főiskolás Szakosztályának munkaterve, főiskolás egyesületi hírek	99
Csillámok a homokban, Erdélyi magyar ifjuság. <i>Szemle:</i> Nagy Ö., Vita Zs., B. S. stb. cikkei.	

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj, Regina Maria 11. I. em, Székely Társaság helyisége, Kéziratok és a lap adminisztrációját érintő levelek a szerkesztőség, illetve a kiadóhivatal címére küldendők. Szerkesztőségi és kiadóhivatali órák hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton 12—1.

Lapunk cluji megbizottai:

Ref. Kollégium: Kórész Béla. Ref. Theológia: Hegyi István. Unit. Kollégium: Márk Ferenc, Ref. Szeretetház: Molnár Ilona. Marianum: Kóri Manta. Unit. leányotthon: Bedő Boriska.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Belföldön főiskolai hallgatóknak félévre 40 Lei, egész évre 70 Lei, másoknak félévre 70, egész évre 120 Lei. Magyarországon: főiskolásoknak félévre 4. másoknak 7 P, Csehszlovákiában egész évre 40 csehszlovákiai dinár.

Magyarországi főbizományos: „Stadium“ könyvesbolt, Budapest, Muzeum-körút. Magyarországi előfizetési díjak általa is beküldhetők. Csekszámla: 4041.

București orvos fizioterapiai intézetébe **ASSISTENSNŐNEK** nemrég végzett magyar orvosnőt, vagy utolsóéves orvostanhallgatónőt keres 3—4000 lej fizetéssel. Érdéklődni a kiadóban.

Nyomta a „Gloria“ könyvnyomdai műintézet Cluj, Str. Univ. 8. Telef. 4-70.

A végzett ifjuság kérdéseinek tükrében.

Irta; Dr. Jancsó Béla.

Mikor az erdélyi magyar főiskolás ifjuság 1929 nemzedékében öntudatára ébredt emberi és magyar hivatásának, a feladatok, melyeknek távoli vonzása lelkét megfogta: az erdélyi magyarság égető szükségletei, még nem hárultak *közvetlenül* az ő vállaira. Még pár év választotta el a cselekvő, gyakorlati életbe lépéstől. Pár év, ami alatt nagy szomjjal és szívóssággal készült ezekre a feladatokra. Az évek lepereregtek, anyagi és szellemi munkában, melyeket világnézeti harcok és belső gyengeségek sem tudtak megölni, s a főiskolás élet légköréből a nagyobb életbe, a mai erdélyi magyar életbe kerültek ki. És szemben állanak a kenyérkereset szinte legyőzhetetlen nehézségeivel, szervezetlenségünk sivatagjában és közönyünk dermedtségében. De ugyanezekkel a nehézségekkel állanak szemben azok a végzett fiatalok is, akik 1929 öntudatosodása elől félre vonultak, s azt hitték, hogy pusztán szaktanulmányaik elvégzése elegendő az erdélyi magyar életben elkerülhetetlenül reájuk váró feladatok elvégzésére.

Kiért az életbe a romániai új magyar nemzedék első összefüggő rétege, első vonulata és az erdélyi magyar nyomorúságok és bajok minden kérdése feléje mered. Elhelyezkedése kilátástalan, leginkább megszervezetlenségünk miatt, a magyar közösség, melyben vágy ébred magyar intelligens emberre, nem találja meg a már rég végzett, kenyeret keresni óhajtó és feladatokat vállalni akaró fiatal. Vagy, ha megtalálja, nincs arra beszerelve, hogy kenyerét biztosítani tudja. A végzett fiatalok pedig városok vadonában, falvak magányában ödöngenek és nincs, aki kérdéseik egész összefüggését kézbe vegye.

Mert sokoldalú és bonyolult ez a kérdés. Másik oldala, hogy akik végeztek és így-úgy elhelyezkedtek, kiszakadva az erdélyi magyar ifjuságnak a főiskolás életben kialakított közösségéből és nem találva helyüket omladozó és szűk u. n. társadalmi szervezeteinkben, falun-városon teljesen magukban vannak, anyagi érdekeiket számontartani és védeni, szellemi fejlődésüket előmozdítani hivatott szolidaritás nélkül.

Ez a *szimbolikus nemzedék*, amelyben az egész erdélyi magyarság számára ébredtek gondolatok főiskolás élete alatt, most új kérdések viselőse lett. Elméleti széttekintés és szellemi felkészülés után

az élet gyakorlati kérdései dörömbölnek egyéni életén és ezeken keresztül a megoldatlanul sokasodó erdélyi magyar kérdések. Viselni őket porszemnyi erejével ki tudja? Sulyát hordani, megoldását megkísérelni csak közös, szerves munka, egy nemzedék összefutó célkitűzései és egybesugárzó energiái kísérelhetik meg.

És az Erdélyi Fiatalok, mely megragadta és felmutatta a nemzedék kiszikrázó öntudatát, vállalja a végzett társain keresztül megmutató problémákkal való szembenézést is. Ahogy hangot adott új erdélyi magyar öntudatot kereső gondolatainak, úgy akarja megmutatni az egész erdélyi magyarságnak végzett ifjúsága elődázhatatlan kérdéseit. Mert e kérdések tükrök, az erdélyi magyar probléma tükrői...

Tervbe vettük, s jelen számunkkal meg is kezdjük a végzett intellektuális ifjúság *szakmai kérdéseinek* részletes feltárását és feldolgozását. Szakonként tudni akarjuk, mik azok a kérdések, amelyeket hivatásuk gyakorlásával összefüggően az élet állít a mai fiatal erdélyi magyar pap, tanár, tanító, jogász, orvos, közgazdász, férfi és nő elé. Az elhelyezkedés ill. berendezkedés körülményei, viszonyuk a szakmabeli öreg magyarokhoz és a többségiekhez, meg a más kisebbségbeliekhez, viszonyuk közönségükhöz, a magyar közösséghez, ezek a kérdések a végzett probléma egyik legelső oldala. Felmérés és számbavétel.

A másik közvetlenül következő: *szakmai tudományos továbbképzésük kérdése*. Többségi megértetlenség vagy félreértés sulya alatt, kisebbségi és saját fajtabeli irigységek keresztüztében az élet egyre inkább követeli a színvonálról le nem sülyedést. Ezt annál inkább kell hangsúlyoznunk s minden végzettbe beidegeznünk, minél inkább talajtalanná válik többség és más kisebbség öntudatos és tervszerű fejlesztésével szemben a magunk tervszerületlen kapkodása és szerves erő kifejtésünk hiánya miatt a régi illúzió: a kulturfölny. A magyar intellektuelek szakmai állandó továbbképzésének évtizedes pariaján a most végzett ifjúságnak kell az első barázdát huznia.

A szakmai anyagi és szellemi kérdéseknek végső eredője az erdélyi magyarság kérdései. Szakmák érdekvédelmi szervezkedése csak úgy eredményes, ha az atomokra hullott erdélyi magyarság helyét szervezett, közös öntudattal bíró, tagjainak kényeret, védő szolidaritást nyújtó erdélyi magyarság váltja fel. *Minden szak végső szellemi érdeke, hogy foglalkozása olyan területeire irányítsa erejét, amely az erdélyi magyarság egy eddig be nem töltött szükséglete ki-elégítését mozdítja elő.* Ha az orvos az erdélyi magyar népegészségügy pusztájában, a közgazdász gazdasági lehetőségeink és adottságaink kutatásában stb. egyéni áldozatoktól meg nem riadva dolgozik, a közösségért élő intellektuel felébreszti lassan-lassan a közösség ma még alvó, vagy alig pislákoló öntudatát, amely az egymásra utaltságot nem szavakkal, de cselekedettel, egymás segítségével fejezi majd ki. Akkor a ma egymást meg nem találó, egymás nélkül pusztulásra ítélt szervek és az erdélyi magyar Szervezet meg-

találják egymást és az az intellektuel, aki szakmunkát és öntudatot ad, kenyeret és szolidaritást fog kapni.

Erre a munkára már ma el kell indulnunk. Hívunk minden végzett erdélyi magyar fiatalat, mutassa meg kérdéseit, helyzetét. Minden szakmabelit hívunk. Minden szakma és minden ember különnek látszó kérdésesből tevődik össze a közös kérdés, amit közösen veszünk munkába.

Hívjuk 1929 nemzedékét, a tőlünk távolabbra kerülteket, az úttörő lelkeseket, akik ma talán egyedül érzik magukat, egymásról s rólunk alig tudva. Hívjuk az ifjusági élet úttörő nemzedékét, legyen úttörő a végzett ifjuság gyakorlati érdekvédelmi és szellemi munkáiban is.

De hívjuk azokat is, akik főiskolás korukban közöny, vagy félreértés miatt félreálltak. Most már bizonyosan ők is érzik, s aki még nem érzi, azzal megéreztetni az életet, hogy itt már arról van szó: élni csak közösen, egymásért való szerves munkában tudunk, enélkül rendre mindenki kifulladásra, leomlik, elpusztul.

Az új erdélyi magyar generáció első összefüggő rétegéhez szólunk, mely az életbe kikerült és magárahagyatottságában tétovázik. Munkára hívjuk, munkára, amit *helyettünk senki el nem végez*, aminek, ha mi neki nem fogunk, ha magunkon segíteni nem próbálunk, akkor az Isten nem segít rajtunk.

Új feladatunk előtérbelépésével ifjusági problémáink kettős arca is megvilágosodik. Kinn áll már az erdélyi élet viharában 1929 nemzedéke. Különböző hivatásban keli gyakorlati munkát végeznie, magát művelnie, az életet élnie. A főiskolás életben az utánuk jövők új csapatára az élet közvetlen harcának felelőssége még nem nehezedik. De szorongva figyeljenek: rövid pár év csak, ami ettől elválasztja! Az a pár év a felkészülés ideje. Szorongató anyagi kérdéseik elintézésén a gyakorlatiasság nevelője. Önképzésük szerves rendjén öntudatuk, szellemi felkészültségük kialakítója. Ezek nélkül előre reménytelen lesz minden harc. Használják jól fel idejüket.

Az Erdélyi Fiatalok híd: egyik partján a tudományos önképzés főiskolás kérdéseitől átnyulik az életbe a tulsó part pillérére: a végzett ifjuságra támaszkodva. Megszólaltatja az életbe kikerült fiatalokat, számba veszi szükségleteiket, s rajtuk át az erdélyi magyar élet mély tengerébe pillant. A két ifjusági réteg eredményei egymást segítik és irányítják, a közös lélek és közös sors tudatával mind többeket összekovácsolnak, akik élni akarnak, s akik tudják, hogy ma az életet, az erdélyi magyar életet akarat és munka, munka, munka mentheti csak meg!

A Dávid Ferenc Egylet Főiskolás Tagozata jövő évi programját a novemberben megalakuló új elnökség fogja megállapítani. A Főiskolás Tagozat egy művészettörténeti előadássorozatot rendez, a helyi ifjusági egylettel karöltve egy öreg cserkészcsapat megszer-

vezését tervezi. Ezenkívül megkeres minden magyar felekezeti és más kultur-egyesületet, hogy programjaikat egységesítsék. Reméljük, hogy ez legálább a főiskolás egyesületek között sikerülni is fog.

--

Az erdélyi fiatal magyar tanár-nemzedék és a „Capacitate” vizsga.

Irta: Dr. Ferenczi Sándor.

Az erdélyi magyar kisebbségi középiskolák küzdelmes élete és bizonytalan jövője sok olyan problémát termelt ki, melyeknek megoldása a ma legsürgősebb feladatai közé tartozik. Ezen cikk keretében nem akarunk senkit sem megvádolni, hanem a közelmúlt és jelen sok tekintetben rövidlátó politikájára akarunk rámutatni. 1918 nagy megrázkódtatását az erdélyi magyar felekezeti iskolák közül sok kibirta, sok pedig elpusztult s a megmaradtak ősi multjukból származó gyökerei igyekeztek a létért való küzdelem nagy harcát felvenni. Ebben a harcban az erősek megmaradnak s a gyengék irgalmatlanul elpusztulnak. Nem az igazság itt a mérvadó, hanem az őserő, mely sok társadalmi kényszert előbb-utóbb a maga javára változtat.

Ezek előrebocsátásával mintegy aláfesteni akartam azt a képet, ami a magyar kisebbségi iskolák fiatalabb tanárainak helyzetét ábrázolja. Mindnyájunk emlékezetében élénken megmaradt még, hogy 1919–20–21 és 22-ös években érettségizett erdélyi fiataljaink minden alaposabb megfontolás nélkül külföldre rohantak az elhelyezkedés boldog reményében. 1923-ban már fehér hollók képében egy-egy tanárjelölt kezdett mutatkozni a belföldi, de különösképen a kolozsvári egyetemen. A következő években tanárjelöltjeink száma nőtt, sőt mondhatni rohamosan emelkedett ugyannyira, hogy ma már túltermelés mutatkozik. Ez a túltermelés csak látszólagos, mert az utóbbi ötven esztendőben sohasem volt olyan nagy tanárhiány, mint ma. Sajnos már-már végveszéllyel is fenyegethetnek, ha a magyar kisebbségi egyházak idejében össze nem fognak és saját erkölcsi súlyukkal nem igyekeznek változtatni a már teljesen lehetetlen helyzeten. Igen sok ember kedvéért hangsúlyozni kívánom, hogy a román egyetemek francia mintára vannak megalkotva és így *semmi hasonlóság nincs különösen a tanárképzés terén a német egyetemek mintájára létesített magyar egyetemek rendszerével.* Itt nincsen alapvizsga, sem szakvizsga; *legkevésbé tanári oklevél.* A román egyetemek tanári szakjain minden tantárgyból külön kell levizsgálni írásban, szóban esetleg gyakorlatilag is (természettudományi szakoknál). Miután ezekkel végzett az illető hallgató, következik a „*licența*”, mely egy önálló tudományos kutatást célzó dolgozattól és szóbeli vizsgából áll s ezek alapján az egyetem kiállít egy díszes „*Licența*” oklevelet. A pedagógiai vizsgát szintén az egyetem pedagógiai intézetében és az ezzel kapcsolatban gyakorló iskolában lehet megszerezni, minek alapján helyettes tanári állást ideig-óráig, mondjuk évekig betölthet. Ahhoz azonban, hogy valaki végleges *rendes* tanár legyen, szükséges ezen felül még egy „*Capacitate*”-nek nevezett *versenyvizsga* („*Se va ținea examenul de Capacitatea pentru ocuparea catedrelor vacante*”).

în învățământul secundar”) amit politikai áramlatok szerint hol Bukarestben, hol Iași-ban tartanak meg. Egy esetben Kolozsvárt is volt. A vizsgát *akkor tartják meg, amikor tanárra van szükség.* A vizsgabizottságot a közoktatásügyi miniszter nevezi ki, részben egyetemi –, részben középiskolai tanárokból, kik elsősorban is az üresen levő állami középiskolai tanszékekre vannak figyelemmel és azután a jelentkezők számára. 1925-ben és 1926-ban mindenki átment a „Capacitate” vizsgán, de 1931-ben 56 román nyelvi tanszékre 340 pályázó jelentkezett a vizsgán, kikből 52-nek sikerült a vizsga. Ez az arány az utóbbi években még inkább eltolódott, amennyiben az egyetemek csak úgy ontották a fiatal román licențiázott tanárokat, ami annál aggasztóbb volt, mivel a középiskolák száma a „leépítés” miatt esett. Ilyen körülmények között a román egyetemeket végzett magyar tanárjelöltek nagyrésze el is tudott ideiglenesen helyezkedni a felekezeti iskoláinknál, azonban véglegesítésük a mai körülmények között a lehetetlenséggel határos. Hiszen a „Capacitate” vizsga *nem oklevelet ad, hanem tanári állást az államnál* s ha valaki az állás foglalási jogával 4 éven keresztül nem él, akkor elveszíti a vizsga érvényét s az ezzel járó jogokat. Sőt egy román, névszerint Vlad Valeriu kolozsvári tanár, ki a „Capacitate” vizsga megszerzése után 4 évig nyilvánossági joggal rendelkező magyar felekezeti iskolában működött, kénytelen volt a „Capacitate” vizsga megmentése érdekében államnál állást vállalni, mert jelen esetben a felekezeti iskolában nem alkalmazhatták végleges minőségben.

S itt jön a kisebbégi fiatalabb magyar tanárok szomorú sorsa: az állam, mikor tanárra van szüksége „Capacitate” vizsgát hirdet. Egy állásra jelentkezik 6–8 román jelölti, ugyanakkor jelentkezik egy magyar, a legtermészetesebb dolog, hogy a románok nagyrésze-nek is el kell buknia, mert elhelyezkedési lehetőség csak egy van, így a *magyar jelentkezőre egyenesen siralmas helyzet vár: vagy lemondani egyszersmindenkorra a véglegesítésről, vagy néhány évi helyettes tanárkodás után visszatérni az ősi rögöz, ha ugyan az még megmaradt.*

Arra nem is akarok kitérni, hogy egy párhuzamos osztály nélkül? főgimnáziumnak legalább 6 rendes tanárra van szüksége, ha pedig az alsó osztályok párhuzamosak, akkor 8 rendes tanárra. Honnan kerülnek ezek ki most, amikor az idős tanárrétegeket a nyelv-vizsga megrostálja, hogyha a fiatalok közül a „capacitate” miatt nem kerülhetnek ki? Már pedig ezt a számot a törvény írja elő, be nem tartatása tehát az iskola létét fenyegeti. Szomorúan kell látni, hogy az egyházak akkor, midőn könnyebb lett volna a tanári utánpótlás, 1932-ben, egyszerűen elszalasztották a kedvező alkalmat. Későbbi kísérletezésüket eredmény nem kísérte. Így ma az erdélyi magyar felekezeti oktatás nagyjában az 50- és 62 év közötti, háború előtti tanár gárdának a kezében van, a fiatal 24–37 év körülieknek a reménytelen véglegesítési vizsga miatt bizony nagyon alárendelt helyzetük van, hiszen ki vannak téve idősebb kollégáik kényük-kedvének. Ezen áldatlan helyzet megszüntetése és a magyar iskolák

megmaradásának érdekében a kolozsvári összes magyar felekezeti középiskolánál alkalmazott fiatal tanárok a következő emlék iratot terjesztjük fel felettes egyházi hatóságainknak:

„Egyházunk középiskoláiban tanító helyettes tanárok a számukra is kötelezővé tett capacitate vizsga ügyében a következő alázatos felterjesztéssel fordulnak a Méltóságos Igazgató Tanács színe elé:

1. Az érvényben lévő törvények értelmében egy középiskolai tanár végleges tanítási engedélyének elnyeréséhez szükséges a capacitate vizsga. E vizsga régi végrehajtási utasítása szerint tulajdonképpen *egy versenyvizsga az állami középiskolák üres tanszékeinek elfoglalására*. Miután azonban autonom egyházaink középiskoláiban működő helyettes tanárok is az államiakkal teljesen azonos körülmények között kell hogy e vizsgát letegyék, méltányosnak és egyházaink autonóm jogaiból következőnek tartjuk, hogy a felekezeti tanárok számára a szóbanforgó vizsga bizonyos részeiben módosítsák. Ezért egyházunk iskoláiban tanító helyettes tanárok alázattal kérjük a Méltóságos Igazgató Tanácsot, hogy az összes iskolafenntartó kisebbségi egyházakkal közösen indítsák meg a tárgyalást az illetékes Minisztériumban az alábbi kérdések méltányos megoldása érdekében.

2. Az eddig lezajlott capacitate vizsgák tanulságai szerint a kisebbségi jelöltek 99%-os bukásának az volt az oka, hogy *azokat úgy tekintették, mint állami tanszékre pályázó jelölteket*. Már pedig a törvény szerint az állam köteles lévén a sikeresen vizsgázott tanárokat elhelyezni, nyilvánvaló dolog, hogy csak annyit engedtek át, amennyi üres tanszék volt az állami iskolában s ide is elsősorban román nemzetiségűeket. Ezt az elvet fejezte ki egyik magyar helyettes tanárnak egy capacitate vizsgabizottsági professzor, aki, midőn kihirdette a vizsgaeredményt az illetőnek, a következőket mondta: „Ha tudtam volna, hogy Önnek kisebbségi felekezeti tanári állása van, átengedtem volna.”

3. Tekintettel az itt felsorolt tényekre, azzal az alázatos kéréssel fordulunk a Méltóságos Igazgató Tanácshoz, hogy amennyiben a jelenlegi capacitate törvényben javunkra nem fog valamilyen kedvező módosítás eszközölni, méltóztassék az egyházunk iskoláiban tanító és e vizsgára kötelezett tanárok névsorát a Minisztériumon át az illető vizsgabizottsághoz eljuttatni azzal a határozott kijelentéssel, hogy a névsorban szereplők nem pályáznak állami állásra, miután nekik Egyházunk már katedrát biztosított.

4. Egyházaink autonóm jogaira és ama tényre való tekintettel, hogy felekezeti iskoláink semminemű államsegélyt nem élveznek, *méltányosnak tartanok egy külön, csak a felekezeti tanárokat vizsgáló bizottság kiküldését, melybe egyházi főhatóságunk is elküldhetné a maga képviselőjét*. Ez a megoldás annál is inkább méltányos lenne,

mivel egy pár inspektor véleménye szerint még a felekezeti iskolák vallástanárai sem véglegesíthetők a fenti capacitate vizsga nélkül.

5. Az előbbi pontok alatt kért közbenjárások most annál is inkább szükségesek, mivel a törvény szerint a legközelebbi vizsga Bukarestben lesz, ahol eddigelé még egyetlen magyar tanár sem tudott sikerrel vizsgázni. Az a 3–4 tanár, illetőleg tanárnő, akik átmentek, a másik három egyetemi városban vizsgáztak.

6. Méltóságos Igazgató Tanács! A fentiek megírására nem csupán saját érdekünk ösztönzött, hanem az az aggodalom is, melyet iskoláink jövője iránt érzünk. Mert nyilvánvaló, hogy *miután 85%-ot kitevő idősebb tanáraink alkalmazását a bármikor elrendelhető nyelv-vizsgák és nyugdíjazás veszélyeztetik, fiatalabb és véglegesíthető tanárok hiányában iskoláink el fogják veszíteni nyilvánossági jogukat.* Fentiekén kívül pedig *egyházainknak elsődendő érdeke, hogy tanárait autonom szervei válasszák meg és ne legyen kitéve annak, hogy e tekinteten külső befolyások érvényesüljenek.* Ezek alapján ismételten kérjük, méltóztassék a többi egyházzal együtt a szükséges közbenjárásokat megtenni, annál is inkább, mivel januárban megkezdődnek Bukarestben a capacitate vizsgák”.

A Kolozsvári magyar ügyvédjelöltek néhány kérdése.

Irta: Baczó Gábor.

Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy a kolozsvári magyar ügyvédjelöltek helyzetét ismertessem, azonban az alábbiakban nemcsak a magam véleményét közlöm, hanem kolozsvári ügyvédjelölt barátaimmal folytatott beszélgetéseimen felmerült néhány lényeges kérdést is, melyekben valamennyiünk véleménye megegyező. Legtöbben az utolsó nyolc-osztályu gimnázium növendékei vagyunk, akik az Anghelescu érettségi-vizsga rendszerének tűzpróbáján szerencsésen átesve, beiratkoztunk az egyetemre. Becsületesen és komolyan készülünk az életre. Munkánk nemcsak az egyetem által megkövetelt anyag elsajátításában merült ki, hanem résztvettünk sok ifjusági szeminárium megbeszélésein és tudományos előadásain is. Legtöbben résztvettünk az erdélyi magyar főiskolás ifjusági élet vezetésében, ahol úgy a saját magunk, mint az erdélyi magyarság kérdéseit a maga valóságában próbáltuk megismerni. Tanulmányaink elvégzése nemcsak szellemi megpróbáltatást jelentett, hanem *jelentékeny anyagi befektetést* is követelt. Habár csaknem kivétel nélkül mindnyájan egészen szerény viszonyok között éltünk, mégis az öt és félévi tanulmányi idő *minimálisan 150.000 lej befektetést jelent.*

Az egyetem padjai közül egy-két éve kerültünk ki, várva azt a pillanatot, hogy a hosszú évek fáradságos gyümölcsét megkapjuk a gyakorlati életben. Mindössze csak 15-en vagyunk Erdély legfor-

galmasabb városában, ahol több mint 250 ügyvéd van, mégis a legnehezebb elhelyezkedési lehetőségek kínálkoznak számunkra. Tényleges ügyvédi gyakorlatot mindössze nyolcan folytatunk, a többiek állás nélkül vannak, vagy legjobb esetben mint ujságírók tengetik életüket. A román és zsidó jelölteknek összehasonlíthatatlanul jobb a helyzetük. A többségieknek nyitva állnak az állami hivatalok is, a zsidó jelöltek pedig jó fizetéssel irodákban vannak elhelyezkedve.

Helyzetünknek okozói nem saját magunk vagyunk s nem is a munkaadók meg-nem-értése, hanem a magyar közönség, amelyik ügyeinek elintézésével többségi vagy zsidó ügyvédekhez fordul. A magyar közönség bizalmatlansága azon a téves felfogáson alapul, hogy a többségi ügyvéd eredményesebben képviseli az ügyet. Beismerjük, hogy mi vagyunk hivatva arra, hogy ezt a téves véleményt helyrehozzuk, ha munkánkkal és lelkiismeretes kötelességtudással bebizonyítjuk, hogy *a magyar kisebbségi ügyvéd is ugyanolyan hozzáértéssel és eredménnyel intézi klienseinek az ügyeit, mint a legtehetségesebbnek vélt többségi ügyvéd.* A mai helyzetünk minden esetre már tarthatatlanná vált. A legjobb fizetést élvező magyar jelölt is csak a mindennapi élet legszükségesebb kiadásait tudja rendezni havi 1500–2000 lej fizetésével. Mikor térül meg a befektetett szellemi fáradság, anyagi tőke és a tanulmányi idő? Legalább csak ezeket követelnök vissza az élettől, nemhogy egyelőre önálló iroda nyitására és független megélhetési lehetőségekre is gondolnánk! – Egyelőre bízunk az általános gazdasági helyzet fellendülésében és a magyar közönség megértő támogatásában. Munkaalkalmat kérünk s akkor bízunk a saját-magunk erőiben, hogy az élethez fűzött reményeink érdemeink szerint valóra váljanak. Szükségesnek tartjuk, hogy kérdéseinket megismertessük az egész ifjúsággal és a közönséggel, s ez a cikk csak bevezetője akart lenni a továbbiaknak.

A fiatal erdélyi magyar orvosi nemzedék elhelyezkedésének kérdése.

Irták: Dr. Györke Árpád és ifj. dr. Gspann Károly.

A kolozsvári román egyetemen az utóbbi években végzett és az életbe kikerült magyar orvosok néhány kérdésével akarunk itt foglalkozni, amelyeknek megoldása rájuk vár.

Első sorban ilyen az elhelyezkedés kérdése. Az álláshalmazási törvény az új orvosi nemzedéknek hozzáfűzött reményeit nem váltotta be, mert végrehajtani nem lehetett. A már állásokban levő kollegák inkább lemondanak a fizetésről, de az állásról nem. A megürülő kevés állás pedig még a többségi kollegákat sem tudja mind fölvenni. A gazdasági válság viszont a másik szokott megélhetési módot, a magángyakorlatot csaknem a semmivel tette egyenlővé s így a fiatal kisebbségi orvosok a legreménytelenebb helyzetbe kerültek.

Az álláshalmozási törvény végre nem hajtása azonban azt a furcsa helyzetet teremtette, hogy *a biztosítottak kénytelenek önszegélyző egyletekbe tömörülni s maguknak magánorvosokat választani, mert az álláshalmozó orvosok képtelenek ellátni őket.* Több ilyen tömörülésről tudunk már városokban. Ez a szervezkedés adta azt a gondolatot, hogy ilyen önszegélyző egyesületeket a vidéki lakosság körében is próbáljunk megszervezni.

Az ilyen önszegélyző egyesületek megalakításához azonban a törvény *kétmillió alaptőkét követel.* Ez lehetetlenné teszi, hogy ilyen formában gondolhatnánk fiatal orvosaink nagyszámu elhelyezésére. Volna azonban egy más mód erre:

A létminimum egy a vidéken letelepedni akaró kollegának havi 4–5000 lei. Ezt az összeget *házi orvosi alapon* 150–200 családtól esetenként havi 30 lei házi orvosi díjazásként lehetne biztosítani. Ezzel két irányban is érhetnénk el eredményt. Egyfelől ezért a minimális díjazásért egy egész családot biztosítanánk állandó orvosi felügyelettel és kezeléssel. És ami már a siralmas vidéki egészségügyi viszonyok között magában nagy dolog lenne, mert ezáltal a házi szerekkel való próbálkozások helyett a legenyhébb betegség esetén is szakszerű kezelésben részesülne a beteg és megmenekülne sok esetben a betegség elhanyagolásából eredő, egész életére és családjára is kiható következményektől, munkaképtelenségtől, stb. Másfelől a vázolt házi orvosi rendszer által teljesen pártfogás nélküli fiatal orvosaink elhelyezkedhetnének.

Ezt a rendszert a vidéki értelmiség volna hivatva kezdeményezni és megvalósítani, első sorban is a maga körében. A vidéki értelmiséget ennek fontosságára viszont maguk az érdekeltek: a végzett és elhelyezkedni nem tudó fiatal orvosok kell figyelmeztessék!

Ezzel kapcsolatban álló másik alapvető fontosságú kérdés, hogy a fiatal magyar orvosnemedék *számbavegye önmagát* és lehetőségeit. Tudjuk, hogy hányan vagyunk falvakon, városokon, ki milyen specialitásu, (vagy milyent szeretne megszerezni, ha módja lenne rá), mik az önálló rendelőnyitásnak nehézségei (a felszereléshez szükséges hosszulejáratu kölcsönt nincs aki hitelezze) stb., stb.

Egy bizonyos, hogy magunknak kell elsősorban törödnünk saját bajainkkal és kérdéseinket *alaposan és részletesen* feldolgozva, az erdélyi magyar közvélemény tudatába kell vésnünk azt, hogy ezek a kérdések az ő kérdései is, ha azt akarja, hogy magyar beteget magyar orvos gyógyítson.

Tehát minden szakmai, anyagi és tudományos, szellemi problémánk közügy, amellyel nyilvánosan kell foglalkoznunk s ebbe a munkába minél több öntudatos végzett fiatal magyar orvost kell bekapcsolnunk.

ELŐFIZETŐINK FIGYELMÉT

felhívjuk, hogy lakásváltoztatásukat minden esetben azonnal jelentsék be kiadó-hivatalunknak, mert ennek elmulasztásából származó károkért felelősséget nem vállalunk.

A kisebbségi gyógyszerészek mai és holnapi lehetőségei.

Irta: ifj. Parádi Ferencz.

Az egyetemet végzett fiatal gyógyszerészek kérdése nem pusztán kisebbségi probléma. Az új gyógyszerészeti törvény, az általános gazdasági helyzet, a „gyógyszerész-túltermelés” mind olyan kérdések, melyeknek kihatásait az ország minden fiatal gyógyszerésze, akinek nincs örökölt saját patikája, megérzi.

Az első ok, melyért az elhelyezkedés megnehezedik, az igen sok végzett gyógyszerész. Az ország három gyógyszerész fakultása felelőtlenül ontotta az okleveles patikusokat, akik az imperium-változás első éveiben még el tudtak ugyan helyezkedni, de a gazdasági krízis beállta előtt ezeknek nagy része már nem kapott állást, vagy pedig a régebben elhelyezkedett kollegákkal versenyezve sokkal alacsonyabb bérért állott munkába. Az állás nélküli gyógyszerészek kettős irányu mozgalmat indítottak. Az egyik: a gyógyszerési pálya gyökeres átszervezése, a másik a gyógyszerészeti fakultások számának a lecsökkentése volt. A több ízben benyújtott memorandumok a gyógyszertárak alapításának francia rendszerű felszabadítását követelték. Ez abban áll, hogy bármely végzett gyógyszerész bárhol nyithat gyógyszertárat, ha erre megfelelő tőkéje van. A gyógyszertár-tulajdonosok természetesen élénken tiltakoztak minden ilyen irányu megnyilvánulás ellen. Tiltakozásuk sikerrel járt, amennyiben nem szabadtették fel a gyógyszertár-jogokat, de hogy történjen mégis valami, betegsegélyző gyógyszertárakat és „diszpenzárokat” alapítottak. Ezekben ma nagyrészt orvosok és laboránsok végzik a munkát. Gyógyszerészt csak ritka esetben alkalmaztak. A betegsegélyző patikák lecsökkentették a gyógyszertárak forgalmát s így azok még kevesebb oklevelest tudtak alkalmazni. Az állásnélküliek száma egyre szaporodott. A minisztériumot újabb memorandumok árasztották el. A változó kormányok az egészségügyi törvények megváltoztatását ígérték, de gyökeres intézkedés mégsem történt.

A kereskedelem és ipar románosítását követelő lapok a múlt évben a gyógyszerész-kérdésre is kiterjeszkedtek, s elégedetlenül állapították meg, hogy Erdélyben még sok gyógyszertár van kisebbségi kézen. Ennek az állapotnak megszüntetésére ajánlották a kolozsvári gyógyszerészeti fakultás megszüntetését, illetve Bukarestbe helyezését. Ez év őszén az áthelyezés megtörtént; akik a tavaly itt kezdték tanulmányaikat, Bukarestben kell hogy folytassák. Ezzel azonban a kérdés még nincs elintézve. Számos okleveles segéd van ma is állás nélkül. A gazdasági válság enyhülése nem jelentene javulást ezen a pályán. A megnagyobbodott forgalmat a nyilvános patikák alig éreznék meg. Például Kolozsvár 100.000 lakosából a munkások, iparosok, hivatali- és magánalkalmazottak mind tagjai a betegsegélyzőnek. A katonaságot a katonai gyógyszertárak látják el.

Az ebből kimaradtak alig néhány ezret tesznek ki, amiből husznál több magánpatika aligha élhetne meg.

Kisebbségiekre *nézve* tanulmányi szempontból hátrányos, hogy Bukarestbe kell menjenek egyetemre, ahol sokkal nehezebb a megélhetés, de *elhelyezkedés szempontjából még hátrányosabb az, hogy a fogyasztó-közönséget a magángyógyszertárak köréből a hivatalos patikák felé terelik, ahol nem alkalmaznak a lakossággal arányosan ki-sebbségi gyógyszerészeket is.*

Előnyös változást a magángyógyszertárak részéről nem várhatunk. A tulajdonosoknak valóban nagy anyagi hátrányt jelent a betegsegélyző konkurenciája, de ahol ez nincs is meg, a gazdasági helyzet szólaimaira támaszkodva egyre csökkentik a javadalmazást. A nagyszámu munkanélküli okleveles nagyban megkönnyíti ezt a folyamatot. Nem várhatunk enyhülést a hivatalos patikák fejlesztésétől sem, mert ott kisebbségiek nem nyernek elhelyezést.

Tehát a feladat, hogy *az oklevelesek tanulmányaik felhasználásával a gyógyszer-termelés szabad módozatait válasszák, s ezzel biztosítsák megélhetésüket.*

A mai gazdaságpolitikai irányzatok az önellátás elvét vezették be minden ország gazdasági életébe. Ugyanez az elv érvényesül a gyógyszerpiacon is. Sulyos milliókat jelent még ma is az az összeg, amit a külföld olyan gyógyszerekért kap, amit belföldön is jól elő lehet állítani.

Országunk kiváló területnek bizonyult *gyógynövények termesztésére.* A szárított gyógynövények eladása azonban nem bizonyult jó üzletnek. Sokkal jobb gazdasági kihasználást jelent, ha az összegyűjtött és természetett gyógynövényeknek *hatóanyagait* vonjuk ki és azokat bocsájtjuk forgalomba.

Az állásnélküli okleveles gyógyszerészek közül többen tömörülhetnének ennek a szinte új gazdasági lehetőségnek kihasználására, mely az erdélyi gyógyszeripar kezdetét jelenthetné.

Hogy teljesen új irányt kell adni a pályának, a sulyos tünetek mutatják, melyek a mai helyzetet jellemzik. A külföld példáján elindulva csak a fenti uton lehet valóban érezhető eredménytel érni a gyógyszerészi munkanélküliség terén.

Gyökérbajok az iskoláztatásban.

Irta: Debreczeni László.

Ha iskoláztatásunkat az emberi művelődés szempontjából szemléljük, annak mindhárom fokozatában olyan bajokat figyelhetünk meg, melyek minden fokozatnak éppen a lényegébe vágnak. E bajok, bár eseteiben nyilvánvalóak, mégis mélyebben lappangók ahhoz, hogy tünetként lehetne felfogni és könnyen tudnók általános szintézisben meglátni. Pedig nagyon szorosan összefüggenek és valóságos körfolyamatként erednek egymásból. Próbáljuk röviden megvizsgálni e bajokat.

Az elemi iskoláknál elsősorban a falura nézzünk, mert ott van efajta iskoláink többsége és ott van életünk alapja is: a nép. Mélyebbre tekintve, azt fogjuk látni, hogy az iskola nincs benne szervesen a fala életében. Valahogy idegen test ma az iskola, pedig általában három százados multra tekinthet már vissza a mi falusi iskoláztatásunk. Amolyan szükséges rossznak tekinti a falu, ahová muszáj küldeni a gyermeket, mert nyaggatják érte az embert; meg talán szégyen is egy kicsit, ha nem tud írni, olvasni. Az iskola elveszi a gyermeket az apróbb házi munkáktól, a libaórzéstől. A „kényes” kisasszony pedig kellemetleneket üzen haza, ha a gyermek ruházatában, tisztaságában kívánnivalók vannak, vagy ha éppen hagymát evett. Még meg is fenyítik ott az ilyenkor „drága” csemétét. Valahogy kijáratják, ha további céljuk nincs a szülőknek a gyermekkel, a négy osztályt, aztán vége. Tovább nem érzik az iskola hasznosságát. Nyüg az életükben, teher a falun épületével, tanítójával együtt. Ritka az a hely, ahol az iskolát értéke szerint szeretik és jelentőségéhez mérten becsülik meg. Mindez pedig azt mutatja, hogy az iskola nem tud azzá lenni a falu életében, aminek iskolai mivoltánál fogva lenni kellene. Ez magyarázza meg, hogy népünk, minden ösztökélés mellett sem törődik úgy az iskolával, mint kellene, nem ragaszkodik hozzá és ha áldoznia is kell érte, könnyen feladja egy tál lencséért, vagy egy színes üveg gyöngyért is.

Ha keressük az okot, azt kell látnunk, hogy az iskola általában csak a tanítás technikáját szolgálja, de elhagyja a mélyebb művelést. Nem tudja bevésni a gyermek lelkébe az iránta való örök ragaszkodást, nem tudja felkelteni jelentőségének megérzését. Ha vizsgáljuk a multat, úgy találjuk, hogy ez nem volt mindig így. Valamikor mesterek oktattak és neveltek mindenre, ma csak tanítók tanítanak előírt könyvekből előírt anyagot. A kettő közti különbség adta óriási zökkenést ott látjuk meg legjobban, ahol az öregebb rend még egyházi iskolák Mestereinek a kezei alól került ki, míg a középrendű és fiatal generációk már állami iskolák hivatalnokainak voltak a tanítványai. Trefort Ágoston egykori magyar iskolaminiszter mondotta volt, hogy elsősorban tanult emberekre van szükség. Hát nagy tévedés volt ez. A kasszafuró és hamiskártyás is „tanult” ember, mégpedig a javából, de bizonyára egyetlen komoly emberi közösség sem kér az ilyen emberekből. A Trefort által hirdetett elv hozta magával azután az iskolák államosítását. Most pedig szemlélhetjük a magunk életében is, hogy a sok hitetlen, műveletlen tanult emberrel hová jutottunk. Nemzeti és egyházi életünk is ott sínyli a legjobban a nehéz idöket, ahol az állam vette át az iskolákat.

Ha mármost az orvoslás módjai után nézünk, legelőbb azt kell tudnunk, hogy a legmagasabb eszmét képviselő intézmény is csak annyit ér, amennyi tartalmat a munkásai tudnak lelkükkel és életükkel beleönteni. Az elemi iskola esetében ez a munkás a tanító. Rajta fordul meg minden. A tanító meggyűlöltetheti, megszerettetheti, felemelheti és lezüllesztetheti az iskolát. Ő azonban láthatatlan, minden

ténykedése az intézményre vet fényt vagy árnyékot és az intézmény milyensége nemzedékek sorsát viszi előre, avagy pecsételi meg. *A dolog fogantyuja tehát tulajdonképpen a tanítóképzés minőségében van.* Bárha a dolgok láncolatosan függnék össze egy körforgásban, itt hathatósan és javítólag lehet beleszólni a folyamatba. A tanítókat valóban képezni kell, nemcsak egyszerűen a képezdei tanterv anyagának ismeretét követelni tőlük. A nevelői pálya a legmagasztosabb és legnehezebb pályák egyike. Gazdag lélekadottság és hivatottság szükségesek ahhoz, hogy valaki igazán be tudja tölteni. *Egész kétségbeejtően csudálatos dolog, hogy egy vasúti műhely inasainak a kiválasztását gondos vizsgálat alapján végzik el, de egy tanítóképző növendékévé bármilyen adottságu jelentkezőt felvesznek, ha megfelelő bizonyítványt tud felmutatni.* Pedig itt kellene ugyancsak alapos és széleskörű vizsgálat, mert itt nemzedékek nyomoruságának veszélyéről lehet szó! Ha igazán lépést akarnánk tartani az idővel, ma már a legújabb tudományos módszerek – grafologia, a pszihotechnikának egyes ágai stb. – alapján kellene kiválasztani azokat, akik valóban pedagógus pályára születtek és lélektani összetételüknél fogva a legalkalmasabbak és a leghivatottabbak arra, hogy egy nép nevelői legyenek és művelődésének csiráztatását nyugodtan bízhassuk a kezeikre.

*

A középiskolában meghalványodik az intézményi szerep. A középiskolát különben is kellőleg becsülik. Aki idehozza a gyereket, annak már határozott céljai vannak. Itt már a *tanulást* kell megszerettetni, a tanulás iránti vágyat kell felbreszteni és módszeresen kielégíteni. Itt tehát a *tanár személye* kerül előtérbe.

A jó tanár csodákat művelhet. Sajnos azonban, hogy kevés az olyan középiskolai tanár, akit a kenyérgkérdésen kívül egyéb szakbeli ambíciók is fűtenének. Jó részét a tanároknak csak a tanári pálya vélt könnyüése, kívülről látott kényelme, vagy valami egyéb, néha egészen mellékes szempont vitte e pályára, melyet sokszor utál is, csak annyira már nem tud következetes lenni, hogy ott is hagyja. Az ilyen tanártól halljuk, ha unottan vagy élettelenül leadott anyaga iránt nehezebb egyik másik diák feje: „törrijön ki a nyavalya fiam, minek jöttél ide...!?” stb. Ezek a leckefeladó és leckefelmondató bürokraták, akik elijesztik a diákot és meggyűlöltetik a tanulást és akiktől az életre semmi irányítást, eszmét, egészséges példát nem kap a diák s elfázott és magárahagyott lelke később hajlamai szerint szabadon lenghet át egy tévelygő idealizmusba vagy a stréberiség útjaira.

Az orvoslás útja itt is ugyanaz, mint a tanítóknál. De még szigorubb, még körültekintőbb eljárással. A mi nehéz és sok megpróbáltatású időnkben pedig különösen fontos volna a nagy rugalmasságu és erőshítü emberek kiválasztása, mert csak ilyenek vállain és munkáján bízhatunk jobb jövőbenben.

*

És csak természetes, hogy az idegenlelkű elemi iskola, a rideg középiskolai tanár után olyan lesz a diák, ha az *egyetemre* kerül, amilyen ezek után lehet. Pedig itt már a *diákra* esik a hangsúly. Most már önálló egyén, saját maga kormányosa. Miként legyen nyitott szemű, gerinces, céltudatos, gyöngéd, szerető, komoly eszmékért komolyan lelkesedő, népéhez, hagyományaihoz ragaszkodó, ha gyermeki és serdülő korának tizenkét évében egész lelkét, gondolkodását megnyomorították, avagy elsenyvesztették...? Szerencsés az, aki otthon a családban egészséges példát láthat; szerencsés az, akiben feles energiával tört ki az ismeretvágy és tanul, olvas, művelődik, fejleszti magát a vizsgai kálkulus határain kívül is. De a többiből mi lehet más, mint komolytalan célu ténfergő? Akinek az életpályát is mások választották meg; akik divatból lesznek bődult vazallusai mindenféle kétes eszméknek; kik nem ismerik a meggyőződés biztonságát és örömét; akikben nincs hit, erő s akik mert más mód nincs, tágabb lelkiismerettel fognak majd az élethez. És még ha tehetségesek is, nem válik más belőlük, mint a régi élet folytatói: a régi tanító, a régi tanár, a régi hivatalnok stb stb. És az élet ugyanúgy kezdődik újra, mint volt gyermekkorukban. Csak a szereplők fizikuma más.

*

Élettelen, hatni nem tudó, idegennek érzett, körül nem ölelt *iskola* a faluban; hideg, fásult, vértelen és gyűlölt *nevelő* a középiskolában; elveszett, értéktelen *diák* a főiskolán – ez a három egymásból eredő baj – különösen változott időkben – lehet halálos veszedelem is. *Beépíteni az iskolát a falu életébe és lelki világába; kiválasztani az igazi, hivatott tanárt, megszervezni a főiskolán tanulók művelődését elősegítő külső kereteket – ezek azok a sürgős feladatok az iskoláztatásban, melyek elodázhatalanok, kikerülhetetlenek s amelyek elmulasztásával a felvázolt betegségek, a változott viszonyok közt valóban halálosak is lesznek!*

Vidékfejlesztő szövetkezetek.

Az „Aranyosszéki tervek” és az AVE.

Irta: Kárpáti Lajos.

A romániai magyar szövetkezetek életében új utakat mutatott meg Balázs Ferenc, a világot járt unitárius pap, az Erdélyi Fialatok egyik vezéregyénisége. Falujában: Mészkon, olyan szövetkezetet alapított, mely az élet legfontosabb megnyilatkozásainak mind szolgálatába kíván állni: szervezi a gazdasági életet, de ugyanakkor a falu kulturájáért népfőiskolát létesít. Balázs Ferenc elgondolásainak rendszerét többször ismertette az Erdélyi Fialatokban egy-egy oldaláról.

„Aranyosszéki tervek” című kis füzeté azonban elgondolásának egészét fogja röviden össze s ezért szükségesnek tartjuk ismertetni, annál inkább, mert ezeken a gondolatokon alapulva született meg a mész-
kői kezdet kiszélesítése, az Aranyosvidéki Vidékfejlesztő Szövet-
kezet (AVE).

Bevezetésében elmondja, hogy az általános nyomorúságból a kiutat egyetlen világmegváltó gondolattól azért sem remélni, mert az emberek egyrésze rövidlátó, önző és fejletlen, amin a nevelés sem tud egyszerre segíteni. Mindenki számára tehát nem lehet programot adni, legfeljebb rákényszeríteni, ez azonban elítélendő, mert nem öntudatos, önként vállalt közös tevékenység. Így tehát az erre alkalmasakat különvéve kell olyan gazdasági tervet megkísérelni velük, amely siker esetén vonzást gyakorol a többiekre s ahová átmehetnének azok is magukat. A jelenlegi jogi, állami, gazdasági rendszer senkit sem kényszerít arra, hogy egyedül gazdálkodjék, tehát benne ilyen közös kezdeményhez is hozzá lehet látni. *A magán és közös gazdálkodás éles elvi ellentéte a gyakorlatban különben is egyre kevésbé van meg s ez a kiegyenlítés felel meg az élet törvényeinek, mely bizonyos tevékenységet természetesen utal a magán, másokat a közös, szervezett élet körébe. „A nagy kérdés tehát nem az, hogy mindent a magán, vagy a közös gazdálkodás alapján végezzünk-e, hanem az, hogy minden dologról megállapítsuk, hová tartozik”* mert enélkül vagy egyéni anarchia, vagy közösségi erőszak felé tolódik el az egyensúly.

Az egyénnek elidegeníthetetlen a joga a földhöz. Ennek egyenlőségét azonban családi örökléssel nem lehet biztosítani, hanem csak olyasszerűen korlátozott magántulajdonnal, ahogy azt a mész-
kői „Hurkajuki társaság” teszi: az egyház a földjét egy emberéletre mintegy örökbérbe adva egyenlően s halála után újra osztva, tiszta demokráciával. De az egyénnek abszolút joga van a munkához és annak eredményeihez is. Miután azonban a munkaalkalmak jórészt a nyersanyagot tartalmazó földtulajdonosoktól függenek, ezek szövetkezeti kapcsolata az egyetlen mód, hogy mindenki számára munkaalkalom teremtsék, akinek nincs földje. Miután a földhözragaszkodás egyik alkotó eleme az embernek, az a társadalmi érzése, mely sorsát nagyobb, távolibb közösségek kezében biztosítva nem látja, egy *vidék* áttekinthető és érzékelhető életébe kell beleépíteni ezt az elgondolást. „A vidéket, vagy valamely rajta élő kisebb közösséget úgy kell tekinteniök, mint társadalmi egységet s annak egyetemes fejlesztéséért mindent meg kell tenniök.” Ez és az egyén föld és munkajogának biztosítása a *vidékfejlesztő szövetkezet* kettős célkitűzése. „A mult megmutatta, hogy a szövetkezeti szervezkedés helyenkint: sikereket tud elérni. A jövő feladata, hogy bebizonyítsa a vidékfejlesztő szövetkezetek egyetemes jelentőségét és fontosságát” – írja Balázs Ferenc.

Ezeket a gondolatokat igyekszik Aranyosszék (Torda várost is beleértve) földrajzi, gazdasági, sőt sok tekintetben néprajzilag is egy-
séges területén megvalósítani az AVE, a mész-
kői program egész

vidékre szélesítése. Az aranyosszéki termelési kör megszervezésével szükségszerűen kialakítja a fogyasztási kört is. Tordán szövetkezeti elárúsítóhelyet létesített, mely a falvak termékeinek, elsősorban a tejnek fogyasztópiacát látja el. De tervbevette a mezőgazdasági és háziipari termelvények elhelyezésén túl a mészköi alabástrombányák szövetkezeti kihasználását is, amely a vidék jelentős anyagi erőforrása lehet.

Az AVE egész Aranyosszékre kiterjeszti népfőiskolával, gazdapokkal stb. Balázs Ferenc népnevelő programját. Az intelligencia elhelyezésére s a falu szükségleteinek szervezett kielégítésére nézve rendkívül fontos a szakképzett *gazdasági tanácsadó szerepe*, aki a felajánlott 5–10 holdon gyakorlatilag fogja bemutatni a bevezetendő új művelésmódokat. Nagyjelentőségű a tagok *kölcsönös állatbiztosítása*. Végül egészen uttörő fontosságú az, hogy ez a rendszer *már is eltart egy orvost*, aki ott élve, a népbetegségek ellen a helyszínen veszi fél a küzdelmet. De a szövetkezet messzenéző vezetőinek elgondolása tovább megy: szövetkezeti alapon olyan háziorvosi intézményt kívánnak beállítani, amelyben 500 tag havi 10 lejes hozzájárulásával *lehetővé válna, hogy az orvos havonta egyszer minden családot meglátogasson akkor is, ha ott nincs baj* s ezzel az állandó ellenőrzéssel a betegségeket megelőzhesse. A szövetkezet vezetői remélik, hogy ily módon legalább még két orvost bekapcsolhatnak az aranyosszéki falvak életébe.

Az aranyosszéki eredeti szövetkezeti mozgalom lépésről-lépésre halad. Addig ujat nem tesz, míg a régi lépés eredményeit nem biztosította. Ezek a kézzelfogható eredmények egyre több, a munkába bekapcsolódó hívet szereznek s ez a munka az erdélyi magyarság egész életére nézve példaadó jelentőségű.

A brassói „Ágisz.”

Irta: Nagy János.

A brassói „Általános Magyar Gazdasági Szövetkezet” (Ágisz) nevét az erdélyi magyar közönség akkor ismerte meg, mikor az elmúlt tél folyamán két felhívással fordult hozzá. Az egyikben bejelenti a Kosztolányi Dezsőtől új életre keltett nyelvtisztító mozgalom erdélyi hajtásaként az „Anyanyelvünk” megjelenését, a másikban a „Falukonográfia” megindítását. Az első mozgalom azóta országossá vált, (bár nem azzal az erővel és általános munkavállalással, amit az úgy megkíván.) A második tudomásunk szerint a közeljövőben indul be. Kevesen tudják azonban, hogy az a szövetkezet, amelynek nevét ez a két alapvető fontosságú megmozdulás tette ismertté, a felhívás kibocsátásakor már komoly gazdasági sikerekre tekinthetett vissza, amit szorgalmas és szívós munkájának köszönhet.

Mintegy két évvel ezelőtt alakult meg az Ágisz Brassóban

szerény keretek között. Megindításában az egyik főtényező *Kacsó Sándor*, a kitünő hírlapíró volt, aki nem lankadó lelkesedéssel hozta össze az eszme munkásait. Az Ágisz célkitűzése az élet legfontosabb szükségleteinek szövetkezeti alapon való szolgálata. Ezért 9 szakosztályt sorol fel alapszabálya, melyek közül a mezőgazdasági, háziipari, jogi és kulturális már elevenen működnek. Új típusu ez a szövetkezet s Erdélyben csupán a Balázs Ferenc mészki szövetkezete hasonlítható hozzá, mert annak is vannak kulturális céljai is a gazdaságiak mellett. A mészki szövetkezet falun van, célja tehát első sorban a termelés megszervezése, ami után a közelmúltban megszervezték Tordán fogyasztásukat is. Az Ágisz Brassóból, városból indul ki, itt tehát első sorban a fogyasztást szervezték meg néhány falusi termékre, főleg a tejtermékekre. A kezdeményezés sikerült s így a szervezést kiterjesztették most már a termelésre is. A környező magyar falvak tejszövetkezeteit úgy kapcsolták be, hogy azok specializáltak csak egy-egy tejterméket (egyik vajat, másik sajtot, stb.) termeljenek, s szállítsanak a brassói szövetkezeti boltba. De kiterjesztették a fogyasztás megszervezését más népi cikkekre is, így első sorban a háziipari termékekre. Szakosztályuk a székely szőttesből készült asztalnemű, törülköző, stb. részére szép piacot biztosított. Ezzel együtt népművészeti tárgyakat is árusít, bár itt a termelők falusi szervezetlensége még sok akadályt gördít munkája elé. De a fogyasztópiac érdeklődését máris nagy mértékben felkeltette, átutazó külföldiek ép úgy betérnek hozzá, amint rendszeres vevői a magyarokon kívül a románok és a szászok is. Mult hónapban rendezett háziipari és népművészeti kiállítása szép anyagi és erkölcsi sikerrel zárult.

Az Ágisz gazdasági működése részben oda irányul, hogy a falu termelőinek gazdasági fogyasztást adjon. De a városi kézműipar is termelő, aminek viszont a falu a fogyasztója, ennek beszerzését is megkezdtek.

A kultúra termékei is árucikkek s ezért mint minden árunál, itt is fontos, hogy a fogyasztó jó, becsületes árucikket kapjon, – mondotta egyik előadásában Kacsó Sándor. Az Ágisz kulturális működése a falunak jobb kulturával való ellátását is célozza amellett, hogy tagjainak az önművelését igyekszik szövetkezeti alapon előmozdítani. Törekvéseinek sikere bizonyára sokakat fog hasonló munkára buzdítani.

Végül, de nem utolsó sorban, nagy érdeme az Ágisznak, hogy felekezeti és osztálykülönbség nélkül össze tudja hozni tevékeny munkába a szövetkezet brassói magyar híveit, öregjeit, fiataljait. Ma, amikor a városokban a társadalmi elzárkózás olyan sajnálatos jelenségeit látjuk, főleg a magyarságnál, az Ágisznak ez a munkája néhány Székely Társaság ilyen működésével együtt szintén uttörő.

Kiadóhivatalunk új címe: Cluj, Str. Reg. Maria 11. I.

Szabó Dezső*

elhagyta „száműzetésének Szent Ilona szigetét, a budai Philadelphia kávéházat. Már évek óta ott ült délutánonként megszokott asztalánál, egyedül és csendesen. A nagy harcok Szabó Dezsője egyedül maradt. „*De ez az én alibim*” – mondta. „Nem lettem kézzel tapintható államtitkár, de az maradtam, aki voltam. Szalonnából vékonyat szelek és addig nincs baj, amíg a szalonnának bőre is van”. Tévednek azok, akik azt hiszik, hogy Szabó Dezső nagy bánatban kesereg, vagy hogy már egészen meghalt. Kevesen győzték erővel ezt a gyilkos száműzetést. De ő kinéz a Horváthkert rügyező fáira és azt mondja: „Az én lelkemet ezek a rügyek, ez a napsugár tökéletesen bebutorozzák.” Ha beszélgetek vele, nem tudom megérteni, hogy ezt az embert miért tartják összeférhetetlennek, aki mindenkinek az ikrájába harap „*Összeférhetetlen vagyok, mert azt mondtam, hogy Herceg Ferenc: Herceg Ferenc és Pekár Gyula: Pekár Gyula. Ha azt mondtam volna, hogy Pekár Gyula: Mussolini, akkor nem tennék összeférhetetlen ...*”

*

A temető szerzetese újra megszólalt. Nem revideált semmit. Szabó Dezső maradt. Újat nem mondott, csak az *örök újat*. Makkai Sándor mondta egyszer: „*Az egyház: egyház.*” Szabó Dezső pedig azt mondja: „*A magyar: magyar*”. Ennél többet a Zeneakadémiában elhangzott három előadása sem mondott. A négyórás előadások egyik szünetében azt mondom szomszédomnak: „*Szabó Dezső a magyarság Luther Mártonja.*” Szomszédom ezen nagyon felháborodott. Mit tett Luther Márton? A történelem lerakódásai alól kicsáknoyozta a gyökeret: az evangéliumot. Szabó Dezső ugyanezt teszi: a vereckei szoros magyarságát kibontja ezer év sok hazugsága alól. Evangéliuma *a magyar paraszt*. A termő élet gyökere. Ezt keresi az osztályhierarchia, a szertartásos hazafiság, a dogmatizált államélet, a tömjénes politika, a szobros és zászlós külsőségek mögött. Új egzetikája a falutanulmányozás, az etnográfia. Evangéliumát lefordítja magyarra, a magyar parasztot új magyar ideológiává szélesíti. Vagy ahogyan az „Új Magyarság” írta, a magyar *köztudat* alatt megtalálta a magyar *öntudatot*. Szabó Dezső ma is *a magyar öntudatot* jelenti, szemben a magyar köztudattal.

*)Ennek a cikknek, melyet a Szabó Dezső szellemében induló magyarországi ifjusági megmozdulások egyik komoly értéke már a tavasszal elküldött nekünk, de amely anyagtorlódás miatt nyári számunkból kimaradt, különös, mély örömi időszerűséget ad most az a tény, hogy Szabó Dezső rákényszerített elszigeteltségéből írásban is ki tudott lépni és Szabó Dezső-Füzetek címen havonta szól a magyarsághoz. A Szabó Dezső-Füzetek romániai terjesztését az Erdélyi Fiatalok vállalta, hogy gondolatainak terjedését ezzel is előmozdíthassa.

Szerk.

Nem tudom, hogy igazam van-e, de nekem ez a benyomásom: Szabó Dezső újabb előadásainak már *más az akusztikája*. Amíg ő a Horváth-kert rügyező fáinak örömébe menekült, *az idő észrevétlenül közelebb hozta hozzá a magyar életet*. Az „Uj magyar ideológia felé” c. tanulmányát olvastam az este s az volt a benyomásom, hogy igazságai kezdenek *igazságokká* lenni. A tapogatózó magyar életet figyelve, észre kell venni, hogy *fejlődésének legjelentősebb tényeit Szabó Dezső már tíz évvel ezelőtt sürgette*. Mondatokat lehetne idézni a mai magyar sajtóból, amelyek szinte szószerint egyeznek „Az út – előre” vagy a többi tanulmányok mondataival. A „*nemzeti öncéluság*” gondolata ma kormányprogram. Eszközeiben és módszereiben semmi köze Szabó Dezső ideológiájához, lényegében mégis benne gyökerezik, mert az önálló, saját erőit kibontó magyar életet akarja, igaz, hogy végzetes kompromisszumokkal. A *német veszedelem* sajtóban, parlamentben, mozgalmakban nagy megrökönyődéssé lett, annyira, hogy hirtelen még a bajtársak is eldobták a német tányérsapkát s Bocskay-főveget viselnek. A kiháló, *az elsodort magyar falvak*-at riporterek járják. A „Magyarország”-ban Zilahy Lajos vezetésével *Féja Géza*, bajesi *Zsilinszky Endre* és *Kodolányi János* a legeldugottabb falvakból közölnek helyszíni riportokat. A *nemzeti művészet* gondolata is kicsirázott az építések és a festők körében. A *Turul szövetség*-et az új vezérség a felvonulások utjáról lassan a cselekvés útjára tereli s éppen Szabó Dezső ad ehhez menetrendet három előadásában. Ez az az új akusztika, amelyben Szabó Dezső hangja másképen rezonál. Természetesen a mozdító erejü egységes magyar öntudat még mindig a felület alatt lappang, de merem hinni, ha a magyarságot újabb katasztrófák nem bénítják meg magához térő életében, az elfojtott gyökérből lassan új magyar fa növekedik.

Budapest, 1934 április.

CSABA REZSŐ

Szabó Dezső-Füzetek.

Nyolcadrét alakú, 68 oldalas kis könyvek. Nemes ízlésű címlapjukról Szabó Dezső néz szembe. Nézése most nem a kérlelhetetlen villám, a szikrázó vívó kard. Messze néz: táugult szemekkel és van ebben a nézésben valami az evangéliumi szavakból, melyek az első füzetben mottóként állanak: „Mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhoztassa a világot, hanem hogy megtartassák a világ általa”. A csúcsokról lehet csak így nézni, ahonnan a távoli dolgokat, örök dolgokat látni muló napok zürzavarai felett. „Egyedül voltam és elhagyott. Kiáltottak a sebeim, de süketek voltak a szívek. Omlott a vérem, de a szívek vakok voltak... És akkor láttam egy kis leányt, aki sírt és kenyeret kért... És már én nem voltam én. Már csak az a kis gyermek voltam, az ő si-

rása, az ő fájó kis élete... Ó halálba zuhant emberek, ez a feltámadás: az én halála az örök dolgokban... Nem törnek meg már az én erőim s nem jut többé árnyék a mosolygásomba. Ha éhség veri életem: felzúg belőlem az éhezők bánata, hogy siettesse lépteit a hajnal. Ha szomjúság csavarja lábba testem: sírásom a szomjazók vitorlája a megenyhítő jövő felé. Nem hálnak meg az én napjaim, mert örök dolgokba ágyazom őket”.

Az első füzet „A kötél legendája”. Ánizs Pétert, a féllábu hadirokkantat tízgyerekes családjának nyomora koldulni löki. Az éhség extázisában megöl egy banketről hazatérő bankigazgatót. Kötél általi halálra ítélik. De megjelenik a családnál Jézus: „Az emberek nem mernek jók lenni, mert azt hiszik, hogy mások büntetésével eltakarhatják a saját bűneiket. De én ma megérintem azt a kötelet. És erre mindenki, aki a kötél közelébe kerül, meglátja a maga bűneit és ha bűnösebbnek látja magát, mint a te hitvestársadat, önmagán kívánja majd végrehajtani a nehéz ítéletet. Bizony mondom neked: még ma este ti fogtok kegyelmet adni mindenkinek”. Ugy is lett; hóhér, ügyész, bírák, közönség, miniszterek, képviselők, írók, fiatalok, egész Budapest odahömpölygött a kegyelemért esedező tömeggel. A pöttöm kis Ánizs Juliska kegyelmezett meg nekik. A Karácsony Kolozsvárt döbbenetes jajkiáltása átalakult, itt már *felette van* annak a döbbenetnek.

„*Mosolygok*”, adja a címet a második füzetnek. „Az én valóságom: a föld, a nap, a csirák, s a lehullott avaron át új tavasszá rohanó élet”. Tragédia és komédia feletti ez a mosolygás, amit a szomorúság is csak mint „öreg dolgok sajátos illata” leng át. A katasztrofális vétkeket, faji pusztulást megmutató, a faji erőket felkorbácsoló és építő akaratba lendítő Szabó Dezső mögött az örök művész szólal meg: a végtelen dolgok örök titkait mondó. A „*Mosolygok*” kis elbeszélései közül a *Bánatlakoma a Felső-szén-utcában* gyerekemlékének édessége mellett a *Szitásék életnapja* adja leginkább ennek a tengernek lehelletét. Egy gyermektelen, unalomba aszalt házaspár kimegy halottak napján a Farkasréti temetőbe. S olt rábukknak egy elhagyatott sirra, amelynek felírásából egy szó maradt csak épen: „fiacskám”. Es az a szó felébreszti egész céltalan életüket, ráeszmélteti egyedülvalóságukat, egymásra találhatja őket. Feldíszítik a sirt, világítanak és két unalomgép helyett két élő ember megy haza a farkasréti temetőből.

A novemberi füzet: A magyar paraszt a magyar kultúrában. Programjában a következő tanulmányok és kis regények jelennek meg: „A modern népképviselő problémája, A magyar nyelv védelme, A magyar ifjúság problémája, Szellemi munka és szellemi tulajdon, A magyar irodalom sajátos arca, Ady költészete mint a magyar ballada legvégső fejlődési formája, A zseniről, A tárgyilagosság pszichológiája a kritikában, Meddő kalászkok, A hálás utókor, Líra”.

Ez ismertetés rendjén mondjuk el még, hogy a „Kötél legendája” már második kiadásában is fogyóban van? Holott lapok nem

írnak róla, holott bojkott van ellene, holott Szekfü Gyula csak most nevezte a „magyar élet kiközösítettjé”-nek. Holott nem stílári fordulat, de rettenetes igazság, mai magyarságunk ítélete: „Ha éhség veriéletem...”

És mégis itt ez a kis füzet... Címlapjáról az örök dolgokat látó Szabó Dezső néz szembe, a csúcsról, hová szörnyű volt az út. És megszólal újra. Tisztelettel vegyük kezünkbe ezt a füzetet: az elszigetelés, elfojtás, számkivettség, pusztulásra ítéltség helyzetéből ad hangot. S ennek a hangnak, míg hozzánk eljuthatott, minden magyar bűn végzetes bozótján át kellett vergődnie és verekednie!

De mégis meg tudott szólalni!

„Ludas Mátyás kiadás”, áll a címlapon. És a második füzet megmagyarázza: „A Ludas Mátyás már nem a háromszoros visszaütést jelenti. Horizontunkban, bármily végtelenül végtelen, senkisémet látszik, aki annyi legény volna, hogy holmi visszaütésekre ambiciónálna bennünket. Ludas Mátyás, mint a francia Figaró, a letörhetetlen életakarát, a mindig éber életösztön, a folytonos életöröm szimbóluma”.

A letörhetetlen életakarát szimbóluma ez a kis Füzet. Ezzel adja nekünk a legtöbbet. És ezért, leginkább ezért köszöntjük innen Erdélyből az újra megszólaló, az új csúcsra érkezett Szabó Dezsőt.

Dr. JANCSÓ BÉLA.

Németh László: „Debreceni Káté”-ja.

„Uj szelek nyögetik az ős magyar fákat”, Ady szavai kezdenek újra időszerűvé válni a mai magyarországi ifjuság mozgalmában. A Bartha Miklós Társaság elhallgatása óta eltelt évek szomorú csendjét itt is, ott is új, egészséges szellő mozgatja. Téli számunkban részletesen beszámolunk ezekről a jelenségekről, az új magyarságnak a mai magyarországi ifjuságban sokasodni kezdő jeleiről. Most, mintegy bevezetőként közöljük *Németh Lászlónak: Debreceni Kátéját*, mely lapjában, a „Tanu”-ban jelent meg. Németh Lászlót nem kell bemutatnunk: nevével néhány év előtt erdélyi szépirodalmi cikkek alatt találkozhatott az erdélyi olvasó. A magyarországi harmincévesek egyik legszélesebb műveltségű vezető-embere, aki Tanujával a szellemi függetlenség bátor harcmódján kitünő előkészítője volt az újra megszólaló, újra csoportosuló harmincéveseknek, s most a *Válasz* c. folyóirat egyik szerkesztője. Debreceni Kátéjáról Szekfü Gyula is megemlékezett „Három nemzedéké”-nek legujabb kiadásában megjelent: Trianon óta c. részében. (Az idézőjelbe nem foglalt részek csupán rövid kivonatok.)

„Mit kell tudnia minden magyarnak a koráról?”

„A tizenkilencedik század eszméi abba a tévhitbe ringathattak, hogy a történelem a népek biztosító intézete... csakhogy... a nemzetek életformát cserélnék, nemzeti és nemzetközi jelszavak alatt megindul a népek lökdösődése, a kiválóakat nem lehet érzelmes érvekkel elriasztani a hatalomtól, s a kiselejtezni-valóak a betegek jogán nem könyöröghetik vissza magukat az életbe”.

„Mit követel a kor a magyarságtól?”

„Ez a kor azt akarja tudni, hogy melyik nép él és melyik haladokol. Az elkerült, vagy tiszteletben tartott ázsiai tehetetlenség nem véd meg többé, helyt kell állanunk”.

„Valószínű-e, hogy a magyarság helyt fog állani?”

„Nem valószínű... Az ész-érvek aránya a magyarság ellen szól. Vezértelen, fertőzött, kalandokban kifárasztott nép...”

„Miért kell mégis erőltetnünk a helytállást?”

„Mert így kívánja életünk méltósága, a testünkben szálló sors, s az elszántságot kedvelő idő. A történelem népekben él és népekben gondolkodik, népével az egész földi halhatatlanságnak is vége; semmiféle nemzetközi megváltás sem mentheti meg a rajtunk átszálló életet a jövőnek, ha a népnek, melyben atomok voltunk, magvaszakadt. Reménytelen a harcunk? A nagyság, mint maga az élet is, reménytelen... A történelem a tragikus életérzés csodája. Marathonnál a reménytelenség győzött”.

„Hogy állhat helyt a magyarság?”

„Ki kell egyenesednie és sorsa helyére kell szöknie. Hagyományai belső udvarára kell huzódnia, legjobb életnedveit kell fölszivattyuznia magába... Át kell építenünk társadalmunk hatalmi strukturáját, hogy a gerinc megint a test középvonalába kerüljön, s olyan vezérlő réteget kell uralomra juttatnunk, melynek tudomása van a testről és helyzetéről”.

„A faji gondolatra kell hát felelküdnünk?”

„Ha a faj embertani fogalom: nem. Ha erkölcsi: igen”.

„Hogy szökhethet a magyarság a sorsa által kijelölt helyre?”

Ha a germán, szláv erők széthuzásával szemben Középeurópa közepén új centripetális erőt képez, a „barna, fekete és piros népek” tengere által közösen veszélyeztetett kis népek szövetsége súlypontjaként, amiben szabadabban bontakozhat ki nemzeti ereje. „A mai magyar kormányzó réteg alkalmas-e a magyarságnak erre a sorba állítására?”

„Nem. Lehetnek használható tagjai, de az egész réteg erkölcsé és közszelleme miatt jövőnk legnagyobb akadálya; egyetlen mentsége, hogy ami ma felválthatná, semmivel sem különb. Ez a réteg magával hozta ősein át még az uralkodás tudományát, de nincs magasabb értelme az uralkodásnak. Tud sarkantuzni, de nem tudja: merre

nyargal. Jövötlenné tette politikánkat, s tulságosan megtanulta ahhoz a hatalom élvezetét, hogy az önuralomra példát szolgáltatson.”

„Miben bízhatnak mégis, akik helytállásra erőltetik a magyart?”

„A lappangó jobbakban és a magyar nép aránylag érintetlen tömegeiben. Az utolsó harminc év mozgalmi átjárta a magyar érzésű műveket is; ez a réteg már nem néz olyan széles ökör-homlokkal felénk; az agyakban benne van a kovász, a munkásságtól a hatalom részeség, mindenütt vannak cserélt lelkek s csak a meghunyászkodás és a megfelelő mozgalom hiánya az oka, hogy a máskép gondolkozók rétege, a lappangó új nemesség, vagy akiket az új nemesség magával ránthatna, mint igényt tartó tartó réteg még nem jelentkezett. Ha ez a réteg magára talál, bele tud öltözködni a szigorubb erkölcsbe s megkezd a maradék népi erők kiaknázását: a csoda megtörtént, a magyarság fennmaradt”.

„Mi történik, ha feladatunknak nem felelünk meg?”

„Tetveinktől ellepetten, elgyengülve várjuk, hogy mit kezd velünk a más népek sorsa. Valamelyik nagy nép gyarmatbirtokába olvadunk be? Szomszédaink darabolnak fel, hogy egységüket védjék? Vagy egy internacionalista népközösségnek leszünk osztályjai? Mindegy. „Korszakok tüzdühe nem edzett s fölolvast a világ kohója s elveszünk, mert elvesztettük magunkat”.

FŐISKOLÁS ÉLET

A Sz. T. Főiskolás Szakosztályának munkaterve.

Mielőtt áttérnénk a Székely Társaság Főiskolás Szakosztálya idej munkatervének ismertetésére, szükségesnek tartom, hogy beszámoljak arról a munkáról, amelyet a nyár folyamán kifejtett. A Főiskolás Szakosztály néhány Kolozsváron tartózkodó tagja a Társaság helyiségében *tanácsadó irodát* létesített, ahol mindenkinek díjtalan gyors és pontos felvilágosítást adtak a főiskolás életre vonatkozó kérdésekre. Ennek az irodának hasznos voltáról nagyon sokan meggyőződtek, akik utasításaink alapján a sok nehézséggel kezdődő iskolai évre vonatkozólag nélkülözhetetlen utbaigazításokat nyerhettek. A Főiskolás Szakosztály a folyó iskolai évben is, eredeti hivatásához híven, a kolozsvári magyar főiskolásoknak átfogó, feleketeken felül álló szerve lesz. Munkatervének összeállításában ezt a szempontot tartottuk szem előtt. Olyan kérdésekkel fogunk foglalkozni, amelyek az *összes* magyar főiskolások anyagi és szellemi érdekeit szolgálják.

Nagy súlyt fogunk fektetni a *diákszegélyezés* lehetőségeinek a javítására. Azoknak a tagoknak a számára, akik csak a legnagyobb nehézségek árán tudják egyetemi tanulmányaikat folytatni, kisebb kereseti lehetőségeket, (privát-tanítói állások, irodai és egyéb természetű munkák) ingyenes lakást, vagy kosztot próbálunk biztosítani.

Munkatervünk másik igen fontos pontja a kolozsvári magyar főiskolás egyesületek közötti békés *együtműködésnek* a megteremtése. Az utóbbi esztendőekben ugyanis az egyes egyesületek eredeti hivatásukat szem előtt nem tartva, olyan munkák megvalósítására vállalkoztak, amelyekre kereteik egyáltalán nem voltak alkalmasak. Ilyen formán nagyon sok esetben az a sajnálatos eset fordult elő, hogy a főiskolásokat rendkívül érdeklő problémák megoldatlanul maradtak, mivel annak megtárgyalására külön-külön egy-egy felekezeti egyesület vállalkozott, a többi felekezetek bevonása nélkül. Ugyanekkor pedig nem foglalkoztak azokkal a kérdésekkel, amelyek megbeszélésére igazán hivatva lettek volna.

Az idei iskolai évben folytatjuk a tavaly megkezdett *székely tárgya* előadásainkat, melyekben felöleljük a székelység legégetőbb kérdéseit és azok megoldására módokat próbálunk keresni. Az előadók minden esetben szakemberek lesznek, akiknek előadását megbeszélés fogja követni.

November elején megrendezzük szokásos *ismerkedést estélyünket*. Munkatervünkre vonatkozólag egyelőre többet nem közölhetünk. Reméljük, hogy terveink rövidesen sikeresen megvalósulnak a kolozsvári magyar főiskolások érdekeinek elősegítésére.

LÁSZLÓ ANDRÁS, a Főiskolás Szakosztály alelnöke.

A bukaresti magyar főiskolás ifjúság életében a jelen tanévben jelentős változást hozott az a tény, hogy a kolozsvári egyetem gyógyszerészeti karát a bukarestibe olvasztották s a temesvári képzőművészeti főiskolát a fővárosba vitték. Ezáltal az eddig Kolozsváron jártak legnagyobb része most Bukarestben folytatja tanulmányait. Nagyszámu magyar fia és leány ment le Bukarestbe s ezek elhelyezése most a Koós Ferenc-körnek nagy gondot okoz. Azt tervezik, hogy külön Főiskolás Leányotthont létesítenek, a Diákotthon pedig kibővítik, miután a tavalyi 60-an felül még 15-en jelentkeztek felvételre.

A szellemi életet illetően most bontakozik ki a Diákosztály kulturprogramja a tavaly lefektetett alapokon. Az új program szerint a Diákotthon minden tagjának kötelessége résztvennie valamilyen szemináriumi munkán, legalább hallgatóként. A részt nem vevő, tanulmányaival elmaradó, elveszti kedvezményét. *Ez a kényszerűdős hatását mártis érezteti: a diákság nagy részében már természetessé vált az a tudat, hogy népközösségi kötelessége magyar kérdésekkel foglalkozni.* A szemináriumok hetenkint egy órát vesznek igénybe és kurzusszerűek. Egyelőre ez évben is az irodalmi és történeti, továbbá a jogi és kisebbségvédelmi

szemináriumban indult meg a munka, de más szemináriumok létesítését is tervbe vették. A Koós Ferenc-kör Diákosztálya egyébként november hó elején tartja meg évi rendes tisztújító közgyűlését.

A főiskolás I. K. E. hírei. A főiskolás I. K. E. október 15-én otthont cserélt. A Református Férfiszövetség Király-uccai otthonából a Belvárosi Egyházi Iroda helyiségébe költözött át. Az új iskolai évre szóló program most van előkészületben. Egyelőre a vasárnap délutáni nóta- és vitadélutánok 3-5-ig kezdődtek meg. A jövő évi munkaterv egyik legfontosabb pontja éppen ezeknek az összejöveteleknek a szervezése lesz. Székely nóta és balladák tanulása, összekötve magyar irodalom és magyar gondolkodás különböző témáiról való beszélgetésekkel. A nádasdaróc: jun. 27-jul. 1-ti főiskola konferenciánk emlékkönyve egy héten belül jelenik meg. A 70-80 oldalas könyv tartalmazza az összes előadásokat s a megbeszélések eredményeit. Megvételét mindenkinek ajánljuk. Új tagokat az idén csak a péntek esti bibliaórák rendes látogatása alapján vesz fel az I. K. E. Közlebről nyílik meg a református menza is, amelynek adminisztrációját ebben az évben az I. K. E. vállalta magára.

— —

Csillámok a homokban.

E cím alatt olyan régi iratokat ismertetünk, amelyek a háboruelőtti magyar életben, mintegy összeesően az Ady-Szabó-Móricz ideológiájával, a magyar nép elhagyottságára és bajaira mutatnak reá és általában a valóságos magyarságnak igazi belső problémáit, külszínességtől, hazugságoktól és önámításoktól mentesen tárgyalják. Mivel az ilyen írások sohasem találtak hivatalos megértésre, letet, hogy negative vádolni is fognak. Mi nem a vádakért, hanem a tanulságokért ismertetjük őket, hogy tisztábban láthassunk, hogy igazabban cselekedhessünk.

Kétségbeejtő, hogy a magyar nyavalyákat évtizedekkel ezelőtt is milyen tisztán látták némelyek és hogy a pusztulást mégsem próbálta megelőzni fajunk. Kialtó szó a pusztában, kétségbeesett magyar feljajdulás elégszer felhangzott nálunk régebben is és mégis minden a régiben maradt. Ugy látszik, vaksággal vert meg minket Isten, hogy ne lássuk a saját vérünk elhullását, amely saját magunk okozta sebből fakadt. Sebből vagy kelevényből. – És szomorú, hogy elégtételt kell adnunk egy-egy látó magyarnak, aki hiába mutatott rá e sebekre.

Ezuttal az, „Erdélyi Fiatalok” egy ma már öreg magyarnak ad elégtételt, aki az igazmondásban Adyval egy úton járt. A sorsában is egy úton járt vele. – Két füzetalaku röpirat van előttünk. Az egyiknek ez a címe: „*A mi dolgainkról*”. Írója: *Szász Ferenc*, 1908-ban helyettes tanár, aki a marosvásárhelyi ref. kollégiumból a következőket látja meg: a református tanári, kar hitetlen, kicsinyes, marakodó és családi politikát üz, ami azt jelenti, hogy az ifjú tanárok elhelyezkedésénél nem a képzettség és rátermettség dönt, hanem a rokoni összekötöttség. A református papság *hitetlen*, szégyeli a hitet és a személyes Istenhez kevés köze van. Azzal védekezik, hogy elhagyta a középkori butaságokat, ő kál-

vinista és szabadelvű, tehát tudományos is. És ekkor rámutat arra Szász Ferenc, hogy ez hazug előítélet, mert a papság a maga egészében műveletlen és képzetlen, vélt tudományossága merőben gyarló formalitás. Az egyház demokráciája pedig szintén ittmaradt hazugság, százados ódonosság, mert nem létezik, hiába szoktunk rá oly büszkén hivatkozni. Pedig a kálvinisták – mondja keserűen az író – nagyobb számuknál fogva arra hivatvák Erdélyben, hogy a leghatásabban műveljék a faji megmaradást papjaik és tanáraik által, mert „egyedül ők lehetnek égető szociális kérdések ügyeskező megoldói, a kivándorlás okos apasztói, a nemzetiségek terjeszkedésének szerencsés megakadályozói”.

Nyíltan kimondja, hogy régi eszményéhez való hűtlenség miatt a kálvinista egyház hanyatlani kezdett s ez annál fájdalmasabb, mert Erdélyben az ő pusztulásával együtt jár a magyarság veszte is. „*Sírva nézzük a kálvinista Sion pusztulását, s aggódó reménységgel várjuk a megújulás kezdetét s vele a magyar föld megmentéséért egy új áramlat támadását*”

Volt-e utóhangja e becsületes szónak? Nagyon hitvány és szegényes. *Horváth István* néhai bürközi (Nagyküküllő vm.) ref. pap vakkant fel a szabadelvű kálvi-

nista egyház ellen intézett eme támadásra. Gyarlón védekezett bizony és a szokásos módon. (Akárcsak Szabó Dezsővel szemben, akire heve és erős magyar nyelve is emlékeztet). A hiv. egvházi ujságban (Ref. Szemle 1908. évf.) megállapítja többek közt, „hogyan Szász Ferenc nem hívatott belesnézni az egyház dolgaiba” – persze: mert *csak* helyettes tanárocska volt, vagy nyolc évig, mert a derék, demokrata kálvinisták között sem tudott rendes tanárságra felvergődni – és hogy összeférhetetlen, aki személyes sérelmek miatt támadta a nyáját. És hogy járatlan fiatal is.

Erre a méltatlan válaszra – mert a „Mi dolgainkról” megérdemelte volna, hogy országos *felháborodás* és országos *bűnbánat* támadjon nyomában – Szász Ferenc – kinek írói neve: Aristides – „*Felelet az öreg Prófétának*” címen válaszolt 1909-ben. Ebből meglátjuk, hogy az író hívő, nagyműveltségű és tiszt-

tánlító magyar. Diák-korában rendbehozta az abosfálvi ref. szórványt és Horváth Istvánról megtudtam – persze nem a válaszból, hanem az életből, – hogy hagyta elrománosodni Bükösköst.

Bizony kár volt, hogy Horváth István nem a híveit gondozta, hanem tudományos pepecselést végzett (ez volt játszi időtöltése), mint a háboru előtt papjaink közül sokan.

Szász Ferencet nem mi igazoljuk, mert az idő *sajnos* már előttünk igazolta őt és alaposan levizsgáztatta a „liberális” szellemű magyar kálvinizmust is. Csak éppen hogy szerényen üdvözljük őt, aki most a Vajdaságban földet művel és ígérjük neki, hogy hamuval szórjuk meg bűnös, ifju fejünket, hogy bűnbánatunkban meghaljanak a százados vétkek és szárba szökkenjen belőle a magyar megmaradás.

NAGY ÖDÖN

Erdélyi magyar ifjúság

„Református ifjúság”.

Egy évvel ezelőtt, 1933. októberében egy ifjú református pap házalta végig egyházának kolozsvári papjait, tanárait és hivatalnokait, hogy pártoló előfizetőket gyűjtsön a földműves ifjúság számára készülő lapjának. Az ujság 1933. nov. 1-én meg is jelent nagy nyolcadív-alakban 8 oldalon. Ezt az ifjúsági lapot – melyre a reformátusoknak régóta nagy szüksége volt – az I. K. E. Szénior Osztálya kezdeményezte, adta és nagyrészt írja ma is. A lap először azért nevezetes, mert minden tőke nélkül jelent meg 800 példányban és évi ára mégis csak 20 lej. Ezért a csekély összegért, mely pontosan annyi, mint egy kupa bor a falu kocsmájában, első évi 16 számában összesen 136 oldalt adtak.

És most már kiírhatjuk a szerkesztő nevét is. Megérdemli,

hogy tisztelettel emlékezzünk róla és vállalkozásáról, mert a semmi-
ből, pénz nélkül, közönyben, tisztán *hitből*, – ami sokak szemében
csupán érthetetlen tűz – olyan bátor és a mi elesettségünkben olyan
nagy dolgot alkot, hogy ezzel az új Déva-várának legtiszteletremél-
tőbb építői közé lépett. *Pálffy Károly*-nak hívják és az Erdélyi Fia-
talok főmunkatársa. Igazi falumunkás. Együtt énekel nótáestéken a
legényeivel, faiskolat állított az I. K. E. ottani tagjainak és fiatal
lelkész társaival a lap mögött hitre és tudományra szervezi a Nyá-
rádmente magyarságát. Munkájában *Bakk József* a fősegítsége.

A lapnak ma már 4000 előfizetője van és ma is olyan fiatal
és friss, mint elindulása napján. Sikerének és értékének másik titka
az, hogy alulról nőtt felfelé és gyökere a népben van. *Pálffy Ká-
roly* végiglátogatta Marosszék falvait, beszélgetett a fiatalsággal és
megtudakolta, hogy mire van szüksége. – Rövid cikkek, biztató-
sok, buzdítások és szép példák váltakoznak benne. Jellemző rá, hogy
első számában *Adynak* „A magyar ugaron” c. versét közli. Mert
ez az ujság nem magasztalja a népet, mint némely politikai párt
teszi a voksért (hogy aztán otthagya), hanem felfedi vétkeiket, bajai
és foglalkozik velük. *Utat mutat a magyar falú ifjúságának*. Kiérzik
belőle a komoly írók meg nem alkuvó és imádságos protestánsizmusa.

Ismerteti a nagy magyar írókat, próbálja olvasásra szoktatni
földműves testvéreinket; régi balladákat és népviseletet közöl és hitre
készteti őket. Minden sorából feléd sugárzik a megmaradás reménye,
pedig nagyon őszintén megmutatja halál fülött lebegésünket.

Egyéves évfordulója alkalmával melegen köszöntjük testvér-
lapunkat, mely a nagy építésre elhivatott és ígérjük, hogy támo-
gatni fogjuk.

Nagy

Ödön

A kolozsvári székely alkalmazottak

lapot indítottak. Lehet ezt gunyos
fölénnyel fogadni, de lehet drága
meghatódással is. Kiki a maga
hite és lelke szerint. De nem ez
a fontos ezuttal.

Az első szám fő oldalán nagy
cikk jelent meg *Benedek Elekről*,
minden székelyek öreg apójáról.
A cikken kép is volt, *Benedek Elek*
aláírással. Csak hogy ez a kép
történetesen – talán *Vajda Jánost*
ábrázolta... Meglehetősen kelle-
metlen hiba, melyhez hasonló eset
azonban nagyobb újsággal is meg-
esett és megeshetik még, mint
amilyen a „*Székely Alkalmazottak*
Lapja”.

Valahol nagyhangú és gunyos

tirádát halottunk az ilyen „*Ujság-
írásáról* s egyebekről. Lelkiismer-
ete és műveltsége legyen rajta a
tirádázónak, hogy ő miként fogja
fel a dolgot. De egy mondatot
kár volt megkockáztatnia:

„...*Szegény Benedek Elek, biz-
tosan forog most a sírjában... stb.*

Forog, valóban! Ezt mi is helye-
selhetjük. Csak talán még sem
ezért. Hanem mert az elyzeumi
mezőkről biztosabban és bizo-
nyára sokkal több fájdalommal
szemlélheti, hogy mennyi székely
tehetség pusztult már el és kalló-
dik ma is, mert ez a nép soha-
sem kaphatta meg az ő igazi
megbecsülését és erőit talán soha-
semis lesz módjában kifejtteni sok-
sok vétkes mulasztás miatt.

A Gábor Áronokért, a Molnár Danik, a Dávid Mózik, a Vass Áronok iskolázatlanságáért forog jó Elek apó s ha úgy tetszik azokért is, akik szerkesztik a lapot, de akik szintén csak „alkalmazottak”, holott többen határozott írói vénával is vannak megáldva és székelyek, sőt merni is tudnak.

Illene már e szomorúságok földjén mélyebben is gondolkozni és leszállani a régi parádés lóról, amikor beszélünk valamiről...

dL.

A kalotaszegi főiskolás ifjuság

szept. 8–9-én Magyarokiskapuson kétnapos konferenciával állott be abba a munkába, mely minden erdélyi magyar részletkérdésnek a közös köztudatig való feldolgozását, s minden tennivaló irányában gyakorlati tevékenységet is akar és munkái. Kós Károly irányítására és ihletésére, s többek, köztük Albrecht Dezső buzgóságára 15 kalotaszegi születésű magyar főiskolás vette számba szűkebb szülőföldje iránti kötelességeit. *László Dezső* beszélt nekik az ifjusági mozgalmak gyakorlati munkáiról. *Kós* Kalotaszeg általános és népművészeti feladatairól, *Tulogdy János* Kalotaszeg geográfijáról és geológiájáról: a gazdasági feladatok meghatározóiról, stb. *Albrecht Dezső* munkavállaló szándékuk gyakorlati útjairól, s a kétnapos konferencia eredményeként az elmélet és a gyakorlat felé is tettek egy-egy lépést. Az első, a falu-munka tudományos része felé jelentős volt, hogy *Tulogdy* elvállalta Kalotaszeg geológiai térképének elkészítését és a Kalotaszegre vonatkozó Kolozsvárt található levéltári anyag össze-

gyűjtésére vállalkozott kalotaszegi főiskolások irányítását. A másik lépés is fontos: *Lészay Ferencz* fiatal földbirtokos ezer lejes adományát egy kalotaszegi község gazdasági adottságai és lehetőségei feldolgozására kiírt pályázatra használták fel. Jelentőssé teszi a tényt az „öregek” szakszerű bekapcsolódása említettekén kívül *Bibó Béla* lelkész munkája is. Indulásukat igaz örömmel jelezve szeretnők, ha a nehézségek el nem lankasztanák munkavállaló akaratukat s a falu-munka gyakorlati gondolata egyre újabb ifjusági rétegekig gyűrűzne tovább.

Az Erdélyi Szemle,

S. Nagy László lapja huszadik évfolyamába lépett. Nagy idő mindig. Itt és ma évszázadnyi. Lelkes felhívással jelenti mindenkinek új munkakészségét. Mi, akiket sok minden választ el tőle, akik látjuk törekvései közt a sok vidékiességet, dilettantizmust is, nemcsak azért emlékezünk meg róla, mert az erdélyi irodalom mai értékeit a legviharosabb legelső időkbe majd mind ő szólaltatta először meg. Többet teszünk, e nem lankadó fanatizmus előtt tisztelettel hajlunk meg. Az erdélyi irodalom későbbi fejlődése háttérbe szoríthatta, eljelentékteleníthette, de meg nem törhette *S* talán helyénvaló a kérdés: irodalmi életünk szervezésében nem lehetett volna, s nem lehetne helyet biztosítani ennek a megbecsülendő fáradhatatlanságnak? A maga helyén ezt a lendítő erőt is a közre gyümölcsözőbben lehetne talán fehasználni, mint göggel félrehárítva, romantikus magánvállalkozásban elszigetelni.

SZEMLE.

Egy mostani halál és két halál évfordulója mellett nem mehetünk el szóval. Nem irodalom ez csupán, holott mindhárom írók voltak. De seb az erdélyi magyar testen. Talán végzetes.

Julius elsején egy budapesti szanatóriumban meghalt *Szombati-Szabó István*. Bizonyos, hogy Reményikkel, Áprilyvel, Tompa Lászlóval, Szentimreivel és Bartalissal együtt az erdélyi líra eddigi legmagasabb csúcsai közé tartozott. A Nyugatból indult költő, a formaművész és nagy-szerű műfordító debreceni teológusból gyökeres erdélyi lett. A kornak, a mi életünknek néhány hangját felülmulhatatlanul mondta ki. Aki ott lehetett, ma is megrendülve emlékszik 1924 es zilahi és érmindszenti beszédeire, amelyeket Ady szüleinek aranylakodalmán, az Ady-emléktábla, elhelyezési ünnepein mondott. Hibás valaki, hogy ez a zengő líra elhallgatott? Hogy visszavonult egy példásan teljesített papi hivatásba és nem szólt többé? És a diadalmasan terjeszkedő erdélyi irodalom nem látta új kötetét. Pedig egy ilyen kötet, amelyet egy Szombati-Szabótól kérni nem lett volna szégyen, legutóbb már, ha nem is a gyógyulást, de a fiatal, alig negyvenhatéves halál és a magára maradó család miatti keserőséget enyhítette volna... Hibás valaki, hogy Szombati-Szabó halálos bajáról is csak akkor tudtunk, mikor – már meghalt? Hát ilyen messze van Kolozsvár Lugostól?

Aminthogy messze volt Dicső-szentmárton is, ahol majd hét évvel ezelőtt ragadta el a tüdővész a harminchatéves *Sípos Domokost*. Sípos Domokost, aki elsőként kiáltotta el: itt maradni. Aki elsőként látott és mert szociális témákhoz nyulni történelemben, mában, holott ez akkor – nem volt divat. Aki a nemzeti kritika hangjait elsőként ütötte meg, aki előre bejósolta és megélte az erdélyi magyarság ma: életét: a fellengzésekkel lezuhanást, a sivár, szegény valóság talaján való erőfeszítést. Aki halódva költő lett, megrázó jajkiáltásokkal féltve fiát a vágató haláltól. Akinek sírját nem egészen hét év után úgy kellett exhumálás után megtalálni a bolondok temetőjének roskadó hantjai között, mintha évszázadok óta nyugodna már ott, – hogy felállíthassak a Kemény Zsigmond-társaság emlékoszlopát. „Nézzünk magunkba, mi hívek maradtunk-e? – teszi fel a kérdést a sírnál harcostársa, tragédiája megkiáltója, Szentimrei Jenő, – „bűnbánatunk jeléül” hova eljöttek egykori ellenségei, közönyösei, hogy erőt, hitet kérjenek tőle. Tőle, akinek igazmondása, hűsége miatt tették még göröngyösebbé amugy is sulyos életét...

És ez a friss és ez a felujuló tragédia idézi fel a harmadik tragédiát, aminek már öt éve elmúlt, a *Benedek* Elekét. Mikor Sáros eldőlt végigzuhant a legjobb erdélyi sziveken, ez az öreg ember állt elő, hogy székely

író társaival időt, erőt nem kímélve, falvakat, városokat járjon, hirdetni az irodalmi székely gondolatot és pénzt gyűjteni az árvának. Ő tőle nem volt távol sem Lugos, sem Dicsőszentmárton. Nem volt távol Kisbacontól Szatmár sem, hova hétről-hétre küldte a kéziratot, korrekurát, az eladósodás árán is fenntartott gyermeklapjának a „Cimborá”-nak, melynek végzetes hiánya egyre jobban érzik. Nem voltak távol a gyerekek, akiknek helyesírási hibáktól hemzsegő leveleit szüntelen kijavítva válaszolta meg kedves tanácsadással, nem volt távol a szegény, nagyszerű árva faj: a székely. Hová lett ez a zajtalan atyai gondosság, mely minden értéket édes gyermekeként tartott számon, tudva, hogy ezek az erdélyi irodalom, az erdélyi magyarság életgyökerei. Az ő helye is üresen tátong öt éve, s még kitudja meddig, feladatai terhének jórészét még senki sem vette át, holott ma inkább érezzük, mint valaha, hogy nélkül a szeretet nélkül időelőtti halállal siralmasan pusztulunk, oldott kéveként széthullunk és nincsen remény megmaradásunkhoz.

Figyelemreméltó

az a levélváltás, amely egy „nemzeti reform-mozgalom” c., általunk nem ismert budapesti magyar ifjúsági csoport és Vaida-Voevod volt román miniszterelnök között folyt le. Vaida egy budapesti lapnak adott nyilatkozatában a jelen mély ellentétinek kikapcsolásával az érdekazonosságok alapján sürgette a román-magyar együttműködést, s a kezdeményezést Budapesttől várja. A budapesti ifjúsági cso-

port levélben üdvözölte Vaidát nyilatkozatáért és bejelentette, hogy a maga részéről kapcsolatba lépett ott a román diákok egy küldöttségével. Vaida hosszú levélben válaszolt, amelyben a hadiipari kartell nemzetközi nagyhatalma alatt, akár arisztokratikus, akár demokratikus oligarchiáktól elnyomott népek megértését új, elfogulatlan történet-szemlélet, saját valóságos gyengeségük belátása és a közösen fenyegető veszélyek átérzése útján az országok fiatal nemzedékeinek felelőségévé teszi s a román-magyar megértés szükségességét hangoztatja. Mi érezzük, hogy nagy dolog volt e levél Vaidától, akitől ugyan fájdalommal tapasztaltuk jelen álláspontjának ellentétét is, de azt csak temperamentuma róvására kívánjuk írni, s bízni akarunk gyökeres és őszinte erdélyi voltában. És nem érezzük ki azt, hogy a rendszeres leépítési, nyelvvizsgai, érettségi, capacitate, stb., stb. eljárások ma mind a Vaida által itt hirdetett eszmétől való teljes eltérést mutatják, csak kérjük az erdélyi Vaidát, aki ezt a hangot *épen most* bátor volt megütni, érvényesítse befolyását és súlyát a román ifjúságnak hasonló szellemenben való kialakulására. Hiszen arra sok kedvező jel volt, s van már. – És valamit még mondani szeretnénk. A magyarországi magyar és romániai román ifjúság közeledése lehet szükségességek felismerése, de lehet átmeneti politika is. De emlékezhetik Vaida és mindenki, aki figyelemre méltatta kezdettől fogva törekvéseinket: egyetemi egyesületért, egymás megismeréséért azért küzdöttünk, s küzdünk, mert nálunk

az életvalóság felismerése és a sorsközösség öntudatosítása állampolgári kötelességteljesítésen túl abból a meggyőződésből ered, hogy az erdélyi népek csak egymás életlehetőségének meg nem zavarása és munkájuk közös egységbe fogása által biztosíthatják saját egészségés fejlődésüket.

Szórvány-misszió

a címe annak a kis füzetnek, melyet Földes Károly, mezőujlaki lelkész írt a pusztuló mezőségi szórványokról. 16 oldalán olyan súlyos betűk sorakoznak egymásmellé, hogy azoknak terhe alatt roskadozik az ember. Hiszen a mi szegény, magárahagyott, szórványok idegen világában élő magyar testvéreinkről van szó, akik napról-napra kevesebben vannak, mert gondjaikat nem vettük s ma sem akarjuk vállainkra venni. 800 éves templomok dültek össze az utolsó negyven év alatt, s régen folyó románosodási folyamat fejeződött be nagyon sok községben. Egykori református lelkészek dédunokája máma román tanító, aki mint Naghiu Nicolae apostola a román kultúrának. Az egykor konfirmált Török Lujzát máma Turcu Lucreția-nak hívják. Elrománosodtak csak Mezőujlakon a Nagy, Török, Lőrinczy, Fogarasi, Domahidy családok, akiknek utódai már csak románul tudnak, legtöbben napszámosok.

És így tovább faluról falura pereg a film, szórványokban élő testvéreink pusztulásának szomorú képét mutatva. A gondozó lelkipásztor szavai tetemre hívják az egész erdélyi ref. egyházat: azért pusztult el a mezőségi magyarság, mert vezetőinek nem volt hite és ebből származó áldozatkész-sége.

Egyházunk mai belmissziós munkái közé fel kell vegye a szórványok gondozását. Különösen az I. K. E. és a ref. férfiszövetség tehetnének itt nagyon sokat. Próbálják megmozgatni társadalmunkat pusztuló testvéreink érdekében. Meri egykor mi is az ő sorsukra juthatunk. De ha felvesszük egymás terhét, Isten segítségével meg tudjuk tartani népünket és egyházunkat.

B. S.

A német munkatáborok munkája.

A szász *Selbsthilfe* mozgalommal kapcsolatban már az erdélyi magyarság is sokat hallott a szász munkatáborokról, melyekben a német ifjuság kéthetes táborozás alatt önként vállalkozik valamely földmunka elvégzésére. A munka kötelezettség hivatala Brassóban most *Deutsche Jugend im Welt* címmel kiadta a táborokról szóló beszámolóját és jelentését. Ez a füzet számos cikkben ismerteti a munkakötelezettség és a munkatáborok kialakulását, egész Európában való elterjedését és jelentőségét. Részletesen foglalkozik a bánásai, bukovinai, szatmárvidéki és erdélyi táborok életével, célkitűzéseivel, résztvevők nyilatkozatai és képek által elevenen állítja elénk a táborok életét, szellemét.

Ez a magyar szellemtől anynyira idegen megmozdulás, melyben a magyar közönség csak azt látta, hogy intelligens német emberek csak úgy kedvteléssel ki-mennek a falura dolgozni és ottan egyszerű munkások módjára élnek, érthetetlennek és így érdektelennek is tetszhetett, de amikor végiglapozzuk ezt a füzetet,

olyan tettevagyó, friss erővel telt szellem csap meg, amelyre feltétlenül érdemes felfigyelni. Nem a munkával elért gyakorlati lehetőségek kapnak meg első sorban, hanem az *hogy itt mellettünk egy új világfölfogás van kialakulóban, ami hittel akar jövőt építeni nemzetének*. A munkatáborokban dolgozók sok filozófiálás nélkül akarnek egy új német társadalmat és nemzeti szellemet kiépíteni.

Mire épül az új társadalom? *A munka megbecsülésére*. A munkának a háboru utáni felfordulásban való értékvesztését akarják itt visszaállítani, azért van arra szükség, hogy a városi műveit ember, a gyáros és a földműves együtt dolgozzanak, így fejlődik ki az egyének igazi nagyrabecsülése, a nemzeti kötelességnek és jogoknak felismerése. A kapitalizmussal és a csak osztályérdekéért küzdő szocializmussal egyformán szembeáll ez az irányzat, amely a munka etikai erejét akarja kifejleszteni és így egy egységesen dolgozó társadalmat kialakítani.

A munka a munkanélküli életének is új tartalmat és életkedvet ad, kifejleszti a társadalmi közösség érzetét, amelyben egy cél érdekében mindenki munkájára szükség van. Még az aránylag egységes társadalomban is kihangsúlyozzák, hogy milyen nagy jelentősége van annak, hogy a földműves és a tanult ember együtt dolgozzanak, így fejlődik ki közöttük a szereteten alapuló kölcsönös segítség és a közös nemzeti öntudat.

Falu-munka az, ami itt, ezekben a táborokban folyik, a legkomolyabb formájában. Utakat csinálnak, csatornákat ásnak, mo-

csarakat csapolnak le, gyümölcsfákat, szőlőket telepítenek a táborok dolgozói, így gazdagítják a vidéket és fellendítik gazdaságilag. De a kéthetes táborozás alatt idő van arra is, hogy közelről megszervezzék a falu életét és nevelő hatással is legyenek rá. Legnagyobb hatása azonban mégis *befelé* lehet ezeknek a táborozásoknak, megszüntetik a társadalmi ellentéteket, munkára, kitartásra, küzdelemre serkentenek, a közöségért való lemondásra és öntudásra nevelnek.

Az egyik vezető szerint az a feladat, hogy a közös munkában kifejlődjék a fegyelemnek, rendnek, küzdelemnek és a teljes egyéni átadásnak kemény német katona-típusa. Ezért van szükség a táborokban feszességre, pontosságra, engedelmességre és barátságra. Bámulatatos, hogy ezt az engedelmességet és az egyéni akaratról való lemondást milyen kész örömmel és a nemzeti ujjászületésért lelkesedve fogadja minden német ifju. (Ez a szellemben való különbözőség teszi lehetővé a munkatáborok ilyen formában való megszervezését nálunk).

1931-ben létesült az első munkatábor Erdélyben és 1933-ban már 1031 férfi és leány dolgozott a különböző romániai táborokban. Férfiaknak és nőknek egyaránt megvan itt a munkájuk és a munka végeztével délután jut idő a játékra, pihenésre, előadásokra, megbeszélésekre is. A nemzeti szocializmus és az új német nemzeti gondolat körüli vitatkozások napirenden vannak, de a táborozók nemcsak magukban tisztázzák ezeket az eszméket, hanem a környező népre is kihatnak.

Vita Zsigmond.

Felhívás

a középiskolát ez évben végzett magyar fiuk- és lányokhoz.

Az Erdélyi Fialatok magyar nyelvünk és művelődésünk kérdésének mai állapotáról valóságos képet óhajt nyerni, hogy ennek alapján nyelvünk és művelődésünk érdekében tölünk telhetőleg tegyen is valamit. Annak a tudatában, hogy faja műveltségével tisztában nem levő, annak értékeit nem ismerő, ennél fogva ahhoz tartozását emberi erényekkel alátámasztani nem képes öntudat nélkül csak olyan határozatlan lelkű egyének alakulhatnak ki, akiket gyökértele nélkül hajthatnak egyik fajtól a másikig a véletlenek, vagy felelőtlen érvényesülési vágyak, akik tehát nem jelentenek értéket azok számára sem, akikhez csatlakoznak —, szükségesnek látja, hogy a mai középiskola hatását tanulmányozza, hogy feladatát a tapasztalt fogyatékosok szerint állíthassa be. Ehhez szükséges minél több középiskolát most végzett magyar részvétele a pályázaton. Ezért nyári számunkban hirdett pályázatunk határidejét egy teljes hónappal meghosszabbítjuk: 1934. november 20-án este 8 óráig, hogy alkalmat adjunk az őszi pótérettségivel elfoglaltaknak a pályázatra való készülésre. De pályázatunkban való részvételre nyomatékosan kérjük azokat is, akiknek sem a nyáron, sem az ősszel nem sikerült az érettségi. — A pályázat feltételei nem lesznek olyan szigorúak, hogy azoknak kis igyekezettel bárki meg ne felelhessen s hogy kíméljük a nem nyerek érzékenységet, a zárthelyi írásbeli verseny titkos lesz s a nem nyerek neveit tartalmazó jelígis leveleket beleegyezésük nélkül nem bontjuk fel. Így a meg nem felelő író személye ismeretlen marad, de dolgozata hibáiból (amikért bizony legtöbb esetben nem ő felelős!) meglátjuk a bajokat, amiken közös érdekből, közös erővel segítenünk kell. Hogy minél többen résztvehessenek, a vidéki gimnáziumi városokban is megrendezzük az írásbeli versenyt, a kolozsvárhoz egy időben azonos tételekkel és körülmények között, ezeket is a kolozsvári bírálóbizottság együttesen bírálja el. Rövid időn belül a napilapok útján közölni fogjuk azokat a városokat és megbizottainkat, akiknél jelentkezni lehet a kolozsvári feltételek szerint.

Mitután felhívásunkra eddig csak 5400 lej megajánlás történt, kénytelenek vagyunk eredeti terveinktől eltérően csupán 3 tételre szorítani pályázatunkat.

I. A magyar irodalomból tetszés szerint választható ez a két tárgykör: 1. Br. Eötvös József irodalmi munkássága 2. A XX. századbeli magyar líra 1919-ig különös tekintettel Ady, Babits, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső és Tóth Árpád költészetére.

II. A magyar művelődéstörténetből alábbi 12 nagy magyar munkásságából valamelyiké lesz az írásbeli tárgya: Gr. Széchenyi István, gróf Mikó Imre, br. Orbán Balázs, Körösi Csoma Sándor, Bolyai Farkas, Bolyai János, Semmelweis Ignác, Vásárhelyi Pál, Barabás Miklós, Fadrusz János, Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály.

III. A magyar történelemből: Az erdélyi népek egymáshoz való viszonya a XVII. században.

Pályadíjak: minden pályázatnál 1. díj: 1000 lei, 2. díj kétszer 250 lei, 3. díj háromszor 100 lei. Összesen egy-egy pályázatnál: 1800 lei, az egész pályázatnál 5400 lei. Az egyes pályadíjak a bírálóbizottság véleménye szerint megoszthatók ill. felemelhetők, de csak az egyes pályázatra szánt 1800 lei keretén belül.

Mi a zárthelyi írásbeli verseny? A fenn felsorolt tárgycsoportokon mint általános területen belül egy meghatározott, adott kérdést kapnak a résztvevők, amelyre írásban kell feleletet adniok 5 óra idő alatt zárt helyen. Dolgozatukat jelígis levéllel adják be, amit a verseny eredményének közlésekor bontunk fel.

A feladott kérdések alkalmat fognak adni az illetőknek a kérdéses tárgykörben való olvasottságuk megmutatására. A tárgyi tudás mellett általános fel-tétel a helyes magyarság és a jó stílus. Ezért ajánlatos a Kosztolányi Kacsó: Anyanyelvünk használata. A mindezekben egyenlők közül előnyben részesülnek az elbírálásnál azok a művek, amelyek szerzőik helyes ítéltőképességéről és gondolkozásról tesznek bizonyosságot. Hogy a jelentkezők kiegészíthessék tájéko-

zottságukat ezekben a tárgykörökben, a szerkesztőség minden megadott kérdés-csoportra nézve bibliografiával, forrásmunkák címeivel szolgál a jelentkezőknek Kolozsvárt és vidéken is.

Pályáshatnak olyan magyar fiúk és lányok, akik az 1933-34. iskolai évben a középiskola VII. osztályát elvégezték (főgimnáziumok, kereskedelmi iskolák, tanítóképzők felsőbb műszaki iskolák növendékei.)

A zárthelyi írásbeli verseny helyét és pontos idejét a napilapok útján közölni fogjuk. Ugyanakkor közöljük a bíráló bizottságokba felkért legkiválóbb szakembereink névsorát is.

A pályázóknak jelentkezésükkor személyesen vagy írásban a szerkesztőségnél (Cluj-Kolozsvár, Str. Regina Maria 11. l. déli 12-1-ig, ill. vidéken megbízottainknál) kell igazolniuk, hogy a középiskola VII. osztályát elvégezték és legkésőbb addig az időpontig írásos nyugttával igazolniuk kell, hogy az Erdélyi Fiatalok ezévi előfízetői. (Előfízetési díj egy évre: 70 lei.)

Az Erdélyi Fiatalok a jobban sikerült dolgozatoknak nála és a napilapokban vagy folyóiratokban való közléséről igyekszik gondoskodni. A dolgozatok az Erdélyi Fiatalok tulajdonát képezik.

Szeretettel hívunk minden magyar fiút és leányt, aki a középiskolát most végezte el, hogy vegyen részt pályázatunkon. Ezzel saját szellemi érdekeit is szolgálja, azon túl pedig magyar nyelvünk és művelődésünk és ifjúsági öntudatunk fejlesztésének ügyét is.

Kolozsvár, 1934. október hó.

Az Erdélyi Fiatalok szerkesztősége.

Megjelentek a SZABÓ DEZSŐ-FÜZETEK

melyek havonta hozzák a nagy magyar író legújabb szépirodalmi, társadalmi és kritikai írásait. Az első füzet: A KÖTÉL LEGENDÁJA, novella. A második füzet: MOSOLYGOK, elbeszélések. A közelebről megjelenő novemberifüzet: A MAGYAR PARASZT A MAGYAR KULTURÁBAN. Kapható és megrendelhető az „Erdélyi Fiatalok” az egyedüli romániai terjesztő kiadóhivatalában, Cluj, Str. Reg. Maria 11. Egy-egy füzet ára kiadóhivatalunkban: Főiskolásoknak: 25 Lei, másoknak: 30 Lei, könyvkereskedésben: 35 Lei, Póstan utánvétellel küldve 40 Lei.

Terjeszteni akarók (könyvkereskedők és magánosok) jelentkezzenek kiadóhivatalunkban a hivatalos órák alatt.

A karácsonyi könyvpiacra megjelenik

László Dezső:

ASÍETŐEMBER

tanulmánykötete, mely tartalmazza: Történelmünk helyes szemlélete, Zrínyi Miklós, Bethlen Gábor halotti maszkja, A falu jegyzője és Az elsodort falu c. tanulmányokat. Közülük legnagyobb a Zrínyiről szóló, akinek alakját és munkásságát a szerző ismert Széchenyi-tanulmányához hasonlóan dolgozta fel. Ára előreláthatólag 45 lei lesz. Tájékoztató előjegyzéseket elfogad az Erdélyi Fiatalok kiadóhivatala, Cluj-Kolozsvár, Strada Regina Maria No. 11. I. emelet.

Kérjük előfízetőinket, hogy hátralékaikat szíveskedjenek rendezni, mert lapunknak az előfízetések egyetlen anyagi alapja. Kis részleteket is elfogadunk. Póstan érkezett előfízetések nyugtázását téli számunkban közöljük.

Felelős szerkesztő és kiadó: LÁSZLÓ DEZSŐ,

Cenzurat.